

ISÄ-LAPSI-LEIRI VERTAISTOIMINTANA

Sami Laaksonen

Opinnäytetyö, syksy 2009

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä

Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi(AMK) +

kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Laaksonen, Sami. Isä-lapsi-leiri vertaistoimintana. Järvenpää, syksy 2009, 49 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalian koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi(AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Helsingin NMKY:n isä-lapsi-toiminnan kehittämishankkeen kanssa. Sillä oli kaksi tavoitetta. Yhtäältä tarkasteltiin Turun NMKY:n järjestämien isä-lapsi-leirien mallia ja sen menestyksen syitä. Toisaalta pyrittiin miettimään, miten Turussa hyödynnettyä mallia voitaisiin soveltaa vastaavaan toimintaan muualla.

Koska opinnäytetyötä on tarkoitus hyödyntää uusien leirien kehittämiseksi Turun mallin pohjalta, oli tarkoituksenmukaista koota suhteellisen vahva teoreettinen tausta-aineisto, jonka keskeisiksi käsitteiksi valikoituivat isyys, leiritoiminta ja vapaaehtoisuus. Näiden taustalukujen tarkoitus on tukea leiritoiminnan suunnittelua ja ylläpitoa.

Aineisto koottiin havainnoimalla Turun NMKY:n isä-lapsi-leiriä Harvan saarella heinäkuun alussa 2009. Havainnointiaineistoa käytettiin yhtäältä kuvaamaan leiriä prosessina ennakkovalmisteluista leirikauden päätökseen, toisaalta siitä pyrittiin löytämään keskeiset syyt Turun NMKY:n leirien hyvälle menestykselle.

Leiri toteutettiin kevyillä rakenteilla. Päiväohjelma rakentui lähinnä ruokailuiden ympärille. Päivässä syötiin kaikkiaan viisi ateriaa, ja ne rytmittivät päivän muutaman tunnin mittaisiin kokonaisuuksiin. Muuten ohjelmaa suunniteltiin ja toteutettiin lähinnä perhekohtaisesti tai joskus yhteisestikin, mielenkiinnon ja olosuhteiden mukaan.

Selkeästi erottuvia syitä leirin menestyksen takaa löytyi neljä. *Vastuunkantajien oma innostus ja motivaatio* takaavat leiritoiminnan jatkumisen vuodesta toiseen. *Ohjelman avoimuus* takaa isille ja lapsille mahdollisuuden tehdä leireillä itseään kiinnostavia asioita omaan tahtiinsa. Leirejä toteuttavan organisaation *vahva kokemus leiritoiminnasta* mahdollistaa reagoinnin yllätyksellisiin tilanteisiin ja tarvittaessa yhteisenkin leiri-ohjelman luomisen tarpeen vaatiessa, esimerkiksi sateen sattuessa. *Tiivis leiriyhteisö* tuo isät ja lapset vuosi toisensa jälkeen tapaamaan leirituttavia tutuissa merkeissä ja ympäristössä.

Leirin toimivuuteen vaikuttavat tekijät ovat varmasti yleispäteviä ja hyödynnettävissä muillakin vastaavilla leireillä. Erityisesti ohjelman avoimuus on monille leirejä ammatitiroolissa toteuttaville melko hankalakin lähtökohta. Kuitenkin osallistuvia perheitä saattaa motivoida huomattavasti paremmin ohjelma, jota saa itse suunnitella ja toteuttaa oman perheen kesken, kuin sellainen, joka annetaan ylhäältä käsin, määrättyä ja pakollisena.

Asiasanat: Isyys, isät, perheleirit, kansalaistoiminta, vapaaehtoisuus, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Laaksonen, Sami.

Peer to peer - a father-child camp.

49 p., 2 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2009.

Diaconia university of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis was made in co-operation with Helsinki YMCA's father-child-project. It had two main objectives. On one hand the camp model for Turku YMCA's father-child camps and the reasons for the camps' success were evaluated. On the other hand the usability of the Turku model on starting similar camp projects elsewhere was reflected.

As the whole thesis is meant to support the establishing of new camps based on the Turku model, it was seen useful to assemble rather wide theoretical background. The background chapters deal with fatherhood, a camp as a method, and volunteer action. The background chapters are designed to support the planning and up keeping of camps.

The data for the study was gathered by observing a camp on the Harva Island in the beginning of July. During the observation notes were taken. These notes were used firstly to reconstruct the project involved in organizing the camp and secondly to find the main reasons of success of the camps.

The structures utilized in the camp were rather light. The daily schedule was mainly built around five meals, which divided the day to couple of hours long sections. The programme of these sections was planned and realized mainly by each family, or sometimes by the whole group, based on differing interests and conditions.

Four reasons for success emerged quite clearly. *Enthusiasm and motivation of the volunteer fathers* ensures the continuity of the camps from year to year. *The camp programme is quite open* for fathers and children to come up with their own programme according to their own needs and at their own pace. The organization behind the camps has very strong know-how on different kinds of camps, thus allowing them to react on different situations and, if needed, to create common programme, for example in case of rain. *The camp community is tight*, calling fathers and children to meet friends from camps year after another in familiar surroundings and activities.

The factors behind the functioning of camps are certainly universal and can be utilized on other camps of similar format. The openness of the programme is certainly a difficult baseline for professionals dealing with camp work. However, the participating families might be far better motivated by a programme they can design and realize themselves, as opposed to mandatory programme, given from an authority.

Keywords: Fatherhood, fathers, camps, family camps, civic activity, volunteer activity, qualitative study

SISÄLTÖ

1	ISÄT JA LAPSET AJAN SEKÄ YHDESSÄOLON TARPEESSA	5
2	ISYYYS	7
2.1	Monitasoinen isyys	7
2.2	Isän roolin kehittyminen	9
2.3	Isyys ja uskonnollisuus	12
2.4	Vertaistuki ja isätoiminta	14
3	LEIRI TOIMINTAMUOTONA.....	19
4	VAPAAEHTOISTOIMINTA	22
5	YHTEISTYÖTAHOT	25
5.1	Turun NMKY	25
5.2	Isä-lapsi-hanke	27
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
6.1	Tavoitteet	29
6.2	Tapaustutkimus.....	29
6.3	Osallistuva havainnointi	30
6.4	Tutkimus käytännössä	31
7	ISÄ-LAPSI-LEIRIN TOTEUTUS.....	33
7.1	Taustaa	33
7.2	Leirin toteutus.....	34
7.3	Leirin suunnittelu ja arviointi	36
7.4	Harvan leirin menestyksen tekijät	37
8	LEIRIMALLIN ARVIOINTIA JA KEHITTÄMISEN MAHDOLLISUUKSIA...40	
9	TUTKIMUSMATKALLA ISYYTEEN	43
	LÄHTEET	45

LIITE 1: Kysely Turun NMKY:n isä-lapsi-leirin järjestämiseen osallistuneille isille

LIITE 2: Harvan leiripäivän runko

1 ISÄT JA LAPSET AJAN SEKÄ YHDESSÄOLON TARPEESSA

Aiheen tähän opinnäytetyöhön löysin opinnäytetöiden aihevälityksestä. Helsingin NMKY tarjosi tehtäväksi opinnäytteitä isä-lapsi-toiminnan kehittämishankkeeseen liittyen. Sukupuolella oli varmasti suhteellisen suuri merkitys siihen, että tartuin juuri tähän aiheeseen. Olin usein ihmetellyt ja harmitellut sitä, kuinka usein monien toimijoiden vanhempi-lapsi-toiminta on muodostunut äiti-lapsi-työksi. Ilmeisesti yhteiskunnassa elää edelleen vahvana ajatus hoivaavista äideistä ja isistä, jotka hankkivat elannon tekemällä työtä. Tämä roolijako ei juuri jätä tilaa sille, että isät viettäisivät kovinkaan paljon aikaa lastensa kanssa, varsinkaan kodin ulkopuolella. Käyttöön jäävä aika nimitään ”laatuajaksi”, ja sille asetetaan korkeita edellytyksiä.

Lapsuus ja nuoruus -opintojakson harjoitteluni aikana pääsin näkemään Malmin seurakunnan varhaisnuorisotyöntekijöiden toteuttamana yksinkertaista isä-lapsi-työtä, tosin tuolloin isä-poika-nimellä, mutta oli mukana tyttöjäkin. Yhden Tampereella vietetyn päivän aikana näin, kuinka suuri merkitys isän jakamattomalla huomiolla voi lapselle olla, ja kuinka paljon isät nauttivat saadessaan viettää aikaansa lapsensa kanssa omalla tavallaan, tarvitsematta vertautua siihen, miten esimerkiksi lapsen äiti käyttäytyisi vastaavassa tilanteessa. Isien kesken matkassa tuntui olevan todella rento ote. Jotain sellaista, mitä itsekin haluaisin tulevassa työssäni saavuttaa.

Työ, työyhteisöt ja johtaminen -kokonaisuuteen liittyvänä hankkeena loin sisältöä Isä-lapsi-hankkeen kautta julkaistavaan isyyttä käsittelevään kirjaan. Tuon hankeharjoittelun aikana muotoilimme opinnäytteeni ohjaajan kanssa myös opinnäytteen sisältöä, ja aihepiiri tarkentui ja muuttui useaan otteeseen kevään aikana. Lopulliseksi aiheeksi valikoitui isille ja lapsille suunnatun leiritoiminnan kehittäminen ja vapaaehtoisuuteen perustuvan toimintamallin tarkastelu. Leiri toimintamuotona tukee nähdäkseni hyvin suuntautumistani kirkon nuorisotyönohjaajaksi. Seurakunnissa leirit ovat tärkeä toimintamuoto, ja niiden, samoin kuin vapaaehtoisten tarjoaman panoksen kehittäminen, ovat seurakunnissa varmasti tulevaisuuden haasteita. Tämyntyyppistä leiritoimintaa koskevia tutkimuksia en löytänyt, joten ainakin sillä saralla tästä työstä näyttää tulevan jossain määrin uraa uurtava. Työn ajankohtaisuuden ja pitkän historiallisen taustan yhteyttä kuvaa sen valmistuminen Suomen NMKY:n 120-vuotisjuhlavuotena.

Perhe-elämä on ollut suurten muutosten keskellä 1960-luvulta saakka. Individualistisen ajatusmallin myötä perheen merkitys yhteiskunnallisesti on vähentynyt, joidenkin asiantuntijoiden mukaan jopa hävinnyt kokonaan. Toisaalta henkilökohtaisella tasolla perheen merkitys on kasvanut niin vapaa-aikaan kuin työhönkin verrattuna. Yhteiskunnallisten ja arvomaailmaan liittyvien muutosten myötä on myös perhe etsinyt omaa paikkaansa. Avioerot lisääntyvät jatkuvasti, ja isä näyttää olevan se perheenjäsen, jonka elämään avioero vaikuttaa kaikkein eniten. Isän paikka on tuulinen. Toisaalta isän roolia on aiemmin saatettu hyvinkin ylikorostaa, ja moderni yhteiskunta on ehkä asettanutkin isän ”omalle” paikalleen. (Huttunen 2001, 36–37.)

Yhteiskunta on pitkälti olettanut ja olettaa edelleen, että lasten äiti on heidän paras hoitajansa. Tämä näkyy esimerkiksi lasten huoltajuustilastoissa eron jälkeen. Kaikista avioeroperheiden lapsista isän kanssa asuu noin 10 prosenttia, ja 85 prosenttia äidin kanssa. Isä on lapsen ainut huoltaja vain noin yhdessä prosentissa kaikista tapauksista, kun äiti on ainut huoltaja noin viidesosassa. Selvästi yleisin ratkaisu on yhteishuoltajuus (60 prosenttia). (Tilastokeskus 2007, 106–107.) Asumisjärjestely, jossa lapset asuvat isänsä kanssa on hyvin harvinainen. Isän ja lasten muodostamat perheet ovat noin 3 prosenttia kaikista lapsiperheistä. Äidin ja lasten perheet ovat puolestaan noin 17 prosenttia kaikista lapsiperheistä. (Perheet 2008). Vuonna 2005 Suomessa hajosi yhteensä noin 17 000 avio- tai avoliittoa, joissa on lapsia. Tämä tarkoittaa, että yli 15 000 miehen isyys koki radikaalin muutoksen vuoden aikana. (Suomalainen lapsi 2007, 93.)

Isän terveyskäyttäytymisen ja esimerkin vaikutus lasten käyttäytymiseen tuli esille esimerkiksi Vantaa välittää -hankkeen tekemän kyselyn tuloksissa. Vantaan kaikille yläkoululaisille tehdyn kyselyn mukaan nuoret näkevät tehokkaimpana keinona päihteiden käytön vähentämiseen hyvät suhteet vanhempiin, vanhempien antama päihteetön esimerkki sekä vanhempien asettamat säännöt ja vanhempien antama ohjaus. (Allianssi 2009.) Erityisesti tämän valossa on syytä olla huolissaan lasten vanhemmista. Nina Halmeen tutkimuksen mukaan pikkulapsiperheiden isistä kolmannes käyttää liikaa alkoholia. Halmeen tutkimuksessa todettiin myös melko yllättävästi, että isistä lastensa kanssa vähiten aikaa viettävät hyvin koulutetut, työssäkäyvät ja avioliitossa elävät, niin sanotut ydinperheisät, ainoastaan 1-2 tuntia arkipäivässä. He myös kokevat yhdessäolon lapsen kanssa vähiten mielekkääksi. (Halme 2009, 76,82,84.)

2 ISYYYS

2.1 Monitasoinen isyys

Isyyttä voidaan tarkastella monelta tasolta käsin. Jouko Huttunen (1999, 169–177.) jakaa isyyden kolmeen kerrokseen: kulttuuriseen, yhteiskunnalliseen ja perheiden isyyteen.

Kulttuurinen isyys on isyyden abstraktein taso, johon liittyvät erilaiset stereotyyppit, uskomukset, asenteet ja ennakkoluulot. Kulttuurinen isyys kuvaa yhtäältä kullakin hetkellä vallitsevaa isyyden muotoa, toisaalta siitä poikkeavia isyyksiä. **Yhteiskunnallinen isyys** tarkoittaa sellaisia isyydestä vallitsevia käsityksiä, jotka ohjaavat yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä ratkaisuja, esimerkiksi perhepolitiikkaan ja työelämään liittyviä päätöksiä. **Perheiden isyys** on niin sanottua ruohonjuuritason isyyttä. Se kattaa esimerkiksi isien ja äitien ajatukset ja kokemukset isyydestä sekä sen tavan, jolla mies toteuttaa isyyttään. Jokainen isä toteuttaa omaa isyyttään omalla tavallaan riippumatta kulttuurisen isyyden käsityksestä siitä, mitä on normaali isyys, ja yhteiskunnallisen isyyden normeista ja reunaehdoista. (Huttunen 1999, 169–177.) Tutkimukseni keskittyy erityisesti perheiden isyyteen, mutta yksilötason isyyttä ei voida tarkastella ilman muihinkin tasoihin perehtymistä.

Perhemuotojen muuttuessa entistä moninaisemmiksi ovat myös isyyden muodot laajentuneet. Huttunen (2001) tarkastelee isyyttä neljästä näkökulmasta: *biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys*.

Biologisen isyyden käsite on isän ja lapsen välisistä suhteista kenties selkein. Biologinen isä on se mies, jonka sukusolusta lapsi on saanut alkunsa. Lapsen geeneistä puolet periytyy isältä, joten biologinen isä ei voi olla lapselleen merkityksetön ihminen, vaikkei isällä tämän lisäksi muuta asemaa lapsen elämässä olisikaan. Perimällä on suuri merkitys syntyvän lapsen tulevalle elämälle, joten tavallaan biologinen isä on aina läsnä lapsensa elämässä. Toisaalta maailmaan syntyy koko ajan lapsia, joilla ei ole mitään yhteyttä biologiseen isäänsä. Erilaisten keinohedelmöityskeinojen myötä myöskään äidillä ei ole edes tietoa siitä, kuka lapsen biologinen isä on. (Huttunen 2001, 58–60.)

Juridinen isyys liittyy kysymykseen siitä, kenellä on yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen liittyen lain edessä. Juridinen isyys voi syntyä kolmella tavalla. Avioliitossa olevan pariskunnan miehen oletetaan aina olevan lapsen isä, lakikielellä puhutaan isyysolettamasta. Avioliiton ulkopuolella lapsen biologinen isä saa juridisen isän aseman isyyden tunnustamisprosessin kautta. Adoption yhteydessä solmitaan eräänlainen sopimus, joka tekee lapsen adoptoineesta miehestä lapsen oikeuskelpoisen isän. Juridisella isyydellä ei juurikaan ole yhteyttä käytäntöön, vaan juridinen isä ei välttämättä ole missään roolissa lapsensa elämässä. (Huttunen 2001, 60–62.)

Sosiaalinen isyys kattaa esimerkiksi lapsen kanssa asumisen, arjen jakamisen, sekä hoivan, huolenpidon ja ajan antamisen lapselle. Sosiaaliseen isyyteen voidaan liittää myös lapsen kanssa esiintyminen sellaisissa julkisissa tilanteissa, joissa miehen isyys saa ikään kuin muiden hyväksynnän, ja ulkopuoliset alkavat pitää miestä lapsen isänä, biologisesta isyydestä riippumatta. Avioerojen ja uusperheiden lisääntymisen myötä lisääntyy myös sellaisten miesten määrä, joita voidaan pitää ainoastaan sosiaalisina isinä. Näistä miehistä, useimmiten lasten äidin uudesta puolisoista, käytetty nimitys ”isäpuoli”, on jossain määrin ongelmallinen. ”Puolikas” isä voi joissain tilanteissa hoitaa isän roolia sen koko kirjossa, toisissa tilanteissa hän ei välttämättä ole isä ollenkaan, ainakaan lapsen mielessä. (Huttunen 2001, 62–63.)

Psykologinen isyys on isyyteen liittyvistä käsitteistä kenties vaikeimmin hahmotettava. Siihen liittyy isäsuhteen tunnepohjainen, kiintymykseen perustuva puoli, joka perustuu isän ja lapsen välille syntyneeseen kiintymyssuhteeseen. Lapsen näkökulmasta psykologinen isyys liittyy siihen, kehen lapsi on kiintynyt niin, että pitää tätä isänään, keneen hän turvaa ja kenellä on häneen nähden kasvatuksellista arvovaltaa. Miehen kannalta psykologiseen isyyteen liittyy monia tunnepohjaisia merkityksiä, jotka saavat aikaan miehen halun hoivata, suojella auttaa, olla lähellä ja viettää aikaa yhdessä. (Huttunen 2001, 64–65.)

Nämä isyyden muodot ilmenevät erilaisissa perhesuhteissa ja eri ihmisillä eri tavoin jakautuneena. Ne kuvaavat niitä tasoja, joilla mies toteuttaa isyyttään. On syytä huomata, ettei mikään isyyden tasojen yhdistelmä toteudu välttämättä sellaisenaan tietyssä perheessä. Erityisesti psykologisen isyyden mittaaminen on lähes mahdotonta. Onkin helpompaa todeta, että biologinen tai juridinen isyys eivät varmuudella toteudu tietynlaisissa perheissä. Erilaisten isyyksien esiintymistä perhemalleissa kuvaa Taulukko 1.

Taulukko 1: Isyyden tasot erilaisissa perhemalleissa (Huttunen 2001, 66.)

	Ydinperhe	Adoptioperhe	Sijaisperhe	Uusperhe
Biologinen	(X)			(X)
Juridinen	X	X		(X)
Sosiaalinen	X	X	X	X
Psykologinen	X	X	(X)	(X)

Taulukossa X-merkinnällä tarkoitetaan toteutuvaa isyyttä. Suluilla tarkoitetaan isyyden mahdollista esiintymistä, joka ei kuitenkaan toteudu kaikissa kyseessä olevan perhemallin perheissä.

2.2 Isän roolin kehittyminen

Isän roolista lapsen elämässä, erityisesti sen varhaisessa vaiheessa, on monenlaisia näkemyksiä. Perinteisesti isän rooli on nähty äidin tukihenkilönä ja perheen elättäjänä. Tätä näkemystä tukee lapsipsykoanalyttikko Erna Furman (1998, 51–53.), joka kirjoittaa isän liian tiiviin läsnäolon jopa häiritsevän äidin ja lapsen erityistä suhdetta ja saatavan aiheuttaa merkittäviä ongelmia lapsen kehitykselle. Furman kuvaa hoivaa antavaa isää ”toisena äitinä”, ja kertoo myös lapsen näkevän asian näin. Erityisesti lapsen ensimmäisinä elinkuukausina Furman antaa isälle roolin, jonka tärkeimpänä tehtävänä on tukea äitiä tämän pyrkiessä uudelleen tasapainoon. Isä on äidin aikuinen kumppani, joka rikastuttaa äidin elämää, eikä välttämättä osallistu kovinkaan suuresti lapsen hoitoon, paitsi olemalla kiinnostunut siitä, miten äiti tehtävästään suoriutuu. Yli kuuden kuukauden ikäisen lapsen isälle Furman ”suo” jo mahdollisuuden luoda omaa suhdettaan lapsen erilaisten leikkien kautta, mutta vieläkin hoivaaminen ei isän tehtäviin kuulu.

Vasta siinä vaiheessa, kun lapselle alkaa kehittyä kyky pitää muistikuvia (äidistä) mielessään, tarjoaa Furman suurempaa roolia isällekin. Edelleenkin tehtävät ovat toissijaisia äitiin verrattuna, mutta nyt isä saa edes luvan poistua äidin näköpiiristä lapsen kanssa, tarvitsematta pelätä vahingoittavansa lapsen kehitystä. Tässäkin vaiheessa isän tehtävä on laajentaa elämänpiiriä, tällä kertaa äidin sijasta lapsen. Näin isä mahdollistaa lapsen irtautumisen tiiviistä äiti-suhteesta. Edelleenkin isän tärkeimpänä tehtävänä nähdään äidin tukeminen tämän arvokkaassa roolissa. (Furman 1998, 53–57.)

On kuitenkin tärkeää huomata, että lapsen tasapainoinen kehittyminen edellyttää luottavaisen kiintymyssuhteen luomista molempiin vanhempiin. Lapsen kiintymyssuhteet saattavat jo yhden vuoden iässä vaihdella eri suhteissa, eivätkä ne siis ole tietyille lapselle tyypillisiä. (Hautamäki 2003, 33.) Suomessa isyystutkimuksessa urauurtavaa työtä tehnyt Huttunen (2001, 183–184) kritisoi voimakkaasti Furmanin näkemystä, erityisesti niiltä osin, kuin Furman rajaa isän roolia. Samansuuntaista kritiikkiä on esittänyt myös Rauno Juntumaa (1994) jo Furmanin kirjan julkaisun aikoihin. Juntumaa ja Huttunen viittaavat tutkimuksiin, joiden mukaan isän aktiivinen läsnäolo lapsen hoivaamisessa parantaa lapsen mahdollisuutta turvalliseen kiintymiseen molempiin vanhempiin. Näin lapsen varhainen vuorovaikutus voi suuntautua yhden sijasta kahteen vanhempaan.

Historiallisesta näkökulmasta voidaan nähdä isän roolin muutos pitkällä aikavälillä melko radikaalina. Satojen vuosien ajan, noin 1800-luvun puoleenväliin sakka, isän oletettiin kantavan pääsääntöisen vastuun lasten kasvatuksesta. Kaikki noiden aikojen kasvatuserät oli suunnattu isille, ja isän vastuulla oli huolehtia perheestä kaiken kaikkiaan, ei pelkästään taloudellisesta näkökulmasta. Äidin tehtävä oli ensisijaisesti toimia lasten hoitajana. Isä toimi auktoriteettina koko perheelle, äitiä myöden, ei pelkästään lapsille. 1900-luvulle tultaessa alkoi isän rooli muuttua perheen elättäjäksi. Palkkojen nousu mahdollisti sen, että isän tuloilla pystyttiin elättämään koko perhe, joka mahdollisti äidin (ja lasten) jäämisen kotiin. Näin äidistä tuli ensisijainen lastenhoitaja. Isälle muun perheen riippuvuus hänen tuloistaan antoi keinon toimia edelleen auktoriteettina, vaikkei perheen arkeen osallistunutkaan äidin tavoin. Tässä vaiheessa isän rooli lasten kasvattajana väheni entisestään, ja vastuu lapsista siirtyi ensisijaisesti äidille. (Cherlin 1998, 43.) Isän roolin ohenemiseen vaikutti myös uusien oppiaineiden, kehityspsykologian ja psykoanalyysin, keskittyminen äidin ja lapsen suhteeseen ihmisen kehityksen ytimenä (Vuori 2004, 32). Tässä muutoskuvauksessa voidaan nähdä viitteitä siirtymisestä esimodernista ajasta kohti modernia aikaa.

Jouko Huttunen (1999, 179) kuvaa niin kutsuttua perinteistä isyyttä edustavaa isyyden muotoa, joka vallitsi Suomessa 1960-luvulle saakka. Tähän isyyteen kuului vahva patriarkaalinen asenne, jonka mukaan isä toimi perheenpäänä ja leiväntuojana. Hän asetti perheen rajat ja toimi kurinpitäjänä. Poissaolevanakin isä oli läsnä perheessä ”Odotahan, kun isä kuulee” -tyyppisten kommenttien myötä. Yhteiskunnallisella tasolla perinteisen isyyden hegemoninen asema alkoi murtua 1970-luvulla vuoden 1975 isyyslain ja vuonna 1978 saadun oikeuden isyyslomaan myötä. Näiden uudistusten myötä ei yhteiskunnan suunnalta asetettu odotuksia mitään tiettyä isyystyyppeä kohtaan, vaan isyys ymmärrettiin henkilökohtaisena ominaisuutena, jonka kukin isä muokkaa omanlaisekseen. (Huttunen 1999, 172–173.) Tämä kehityskulku seuraa niin ajallisesti kuin sisällöltäänkin kehitystä postmoderniin käsitykseen isyydestä ja yhteiskunnasta laajemmin.

”Isän vuosikymmeneksikin” kutsutun 1980-luvun alkaessa olivat yhteiskunnalliset muutokset luoneet tilanteen, jossa hoivaavaa isää ei pidetty enää teoreettisena kuvitelmana, vaan käytännön koettelemana mahdollisuutena. Isiin ja isyyteen kiinnitettiin huomiota monilta tahoilta, ja naisten roolia koskeneeseen keskusteluun pyrittiin vastaamaan patistelemalla miehiä kantamaan oma vastuunsa niin lasten kasvatuksessa kuin kotitöissään. Huomiota kiinnitettiin isiin, jotka eivät asuneet lastensa kanssa, ja näidenkin isien isyyttä pyrittiin tukemaan, syyllistämistä varoen. Muutoksia tapahtui myös sosiaalietuuksissa, joita muokattiin äidille kohdistetuista sukupuolineutraaleiksi. (Vuori 2004, 47.)

Väestöliiton Perhebarometrissa vuonna 2006 tutkittiin isien kokemuksia ja ajatuksia isyydestä. Isät kokivat isän roolinsa määrittelyn hankalaksi. Heidän oli vaikea sijoittaa itseään suoranaisesti perinteiseen leiväntuoja-auktoriteetti-isän tai modernin, tasapuolisesti hoivaavan isän lokeroon, vaan he kuvasivat isyyttään enemmän näiden välille kuuluvaksi. Isät kokivat hoitavansa lasta ja kotitöitä tasapuolisesti äidin kanssa, mutta samaan aikaan käyvänsä olosuhteiden pakosta töissä elättääkseen perheensä. Auktoriteettinakin isät toivoivat toimivansa, mutta tasa-arvoisemmalla tavalla kuin aiemmat sukupolvet. (Paajanen 2006, 49.) Kerry Daly teki samankaltaisen havainnon tutkiessaan amerikkalaismiesten ajatuksia isyydestä. Dalyn tutkimuksessa isien oli vaikea eritellä tiettyä henkilöä, joka olisi heidän isyyteensä vaikuttanut. Useimmin he päätyivät puhumaan omista isistään, mutta eivät osoittaakseen samankaltaisuutta, vaan niitä piirteitä, joissa miehet erosivat tai halusivat erota isistään. (Daly 1995, 28.)

Dalyn tutkimuksen miehet viittasivat usein omiin isiinsä omasta isyydestään puhues-
saan, mutta ainoastaan negatiivisessa sävyssä. Isien vaikutus näytti kyllä olleen merkit-
tävä, mutta vain siinä mielessä, etteivät he olleet täyttäneet isyydelle nykypäivänä ase-
tettuja vaatimuksia. Tämä näyttää olevan yhdenpitävä tutkimusten kanssa, joiden mu-
kaan isät ovat omasta mielestään kiinnostuneempia lasten hoitamisesta kuin omat isän-
sä. Isät kuitenkin näyttivät tiedostavan myös sukupolvien välisten kulttuurierojen vaiku-
tuksen siihen, mitä isiltä odotetaan ja on odotettu. (Daly 1995, 29–30.) Suomalaiset isät
näyttivät eroavan amerikkalaisista siinä, että oma isä oli suomalaismiehille tärkein isyy-
den malli (Paajanen 2006, 54).

Isät eivät näytä rakentavan omaa isyyttään kenenkään yksittäisen henkilön mallin va-
raan, vaan toimivat valikoivammin, yhdistellen lähipiirinsä isien piirteitä. Daly vertaa
tätä toimintatapaa tiedostavaan kuluttajaan, joka tarkastelee kaupan hyllystä löytyviä
tuotteita ja valitsee itselleen sopivimmat. Isyyden merkittävä muutos on saanut aikaan
sen, että vertaiset ovat tärkeämpi lähde mallien saamiselle kuin edellisen sukupolven
isät. Dalyn tutkimuksessa tuli ilmi isien keskuudessa yleinen käsitys, jonka mukaan
isyyttä luodaan tekemällä puhumisen sijasta. Tähän sopii hyvin ajatus isyyksimallien
omaksumisesta tarkoitushakuisen ja vuorovaikutuksellisen luomisen sijasta. (Daly 1995,
35–36.)

2.3 Isyys ja uskonnollisuus

Isän roolin muuttuminen vastaa yhteiskunnan muutosta perinteisestä yhteiskunnasta
modernin kautta postmoderniksi. Jari Kekäle (2007) on väitöskirjatutkimuksessaan tar-
kastellut tätä isyyden muutosta ja peilaa sitä uskonnollisuuden muuttumiseen. Kekäle
tutki 13 espoolaisen esikoisen saaneen isän isyyskertomusta ja isyyden kokemista suku-
polvesta toiseen. Yhtenä näkökulmana hän toi esiin isyyden ja uskonnon suhteen, ja
erityisesti sen muutoksen. Perinteiseen, esimoderniin miehiseen uskonnollisuuteen Ke-
käle liittyy vahvan, hierarkkisen ajatusmallin, jossa uskonnon ja vallan suhde on keskei-
sessä asemassa. Esimoderni uskonnollisuus nähdään patriarkaalisena kulttuurin tuotta-
mana, valtaa käyttävänä todellisuutena. Kekäle kuvaa modernia miehistä uskonnolli-
suutta mallitarinana, jonka mukaan ”uskonto on lähinnä akkojen höpinää”, eli ei-
järkevää puhetta, joka kuuluu lähinnä naisille, ei miehille. Sekin osuus uskonnollisuu-
desta, joka miehille sopii, kuuluu lähinnä arvojen, kokemusten ja tunteiden yksityiseen

elämänpiiriin, julkisen sijaan. Postmoderni miehinen uskonnollisuus liittyy vahvasti esimodernin uskonnollisuuden torjumiseen ja jopa vastustamiseen. Postmoderni kyseenalaistaa uskonnollisuuden ja miehisyyden selkeän sukupuolittuneet roolit ja ilmentämistavat. (Kekäle 2007, 238–239, 243–245.)

Kekäle kuvaa postmodernin isyyden ja uskonnollisuuden suhdetta Ei- ja Kyllä-tarinoiden kautta. Ei-tarina kuvaa sellaista isyyttä, ja uskonnollisuutta, joka tarinan kertojien mukaan olisi hylättävä. Ei-tarinassa isyys ja uskonnollisuus kietoutuvat yhteen patriarkaalisen isyyden ja uskonnollisuuden kritiikissä. Kyllä-tarina puolestaan kertoo isyydestä ja uskonnollisuudesta, joka on suotavaa. Tarinassa postmoderni isyys ja henkisyys kietoutuvat yhteen miesten elämäntarinoissa. Nämä tarinat, jotka saattavat tuntua ristiriitaisiltakin kuvauksilta, liittyvät toisiinsa ja jopa edellyttävät toistensa olemassaoloa. Tarinoita voikin lähestyä ikään kuin kolikon kahtena puolena, jotka katsovat eri suuntiin. (Kekäle 2007, 300).

Antero Ruokokosken (2007) pro gradu -työ ”Ei musta oo isänä siihen, mihi naiset on” tarkastelee vanhoillislestadiolaista herätysliikettä. Ruokokoski esittää lestadiolaisuuden sukupuolikäsitykseltään tyypillisesti yllä mainittuun esimoderniin miehisen uskonnollisuuden piiriin kuuluvaksi. Aiempiin tutkimuksiin viitaten Ruokokoski katsoo lestadiolaisen naisen saavan varsinaisen paikkansa liikkeen piirissä vasta saatuaan lapsia ja perheen. Lestadiolaisuuden piirissä suhtaudutaan kielteisesti perhesuunnitteluun (ja ehkäisyyn), joten lapsiluvut ovat tyypillisesti suuria. Tähän on keskeisimpänä syynä halu sitoa nainen perinteiselle paikalleen, kotiin lapsia hoitamaan. (Ruokokoski 2007, 23.) Lestadiolaisessa arvomaailmassa on selkeitä yhtymäkohtia menneeseen. Ruokokoski yhdistää lestadiolaisen isäkuvan yhtäältä 1930-luvulla syntyneiden isien käsityksiin, toisaalta Jouko Huttusen kuvaamaan patriarkaaliseen isyyteen. Huomionarvoista on, että haastatellut miehet ovat syntyneet 1970-luvulla. (Ruokokoski 2007, 37–38.)

Ruokokosken tutkimuksessa tuli ilmi, että lestadiolaisiat pitävät itseään valtaväestöä vastuullisempina ja parempina isinä. Samalla Ruokokoski kuitenkin toteaa valtaväestöön kuuluvien isien vastuullisuuden kokemuksen. Tutkimuksessa tuli ilmi, että lestadiolaiset miehet määrittelevät omaa isyyttään suhteessa liikkeen ulkopuolisiin, ”uskottomiin” isiin. Haastattelumateriaalissa toistuu vastakkainasettelu uskovaisten ja uskottomien välillä. Kuitenkin käsitys keskustelun vastakkaisesta osapuolesta ei välttämättä

perustu todelliseen tilanteeseen, vaan mielikuviin. Vastakkainasettelu toimii myöskin oman aseman parantelukeinona. (Ruokokoski 2007, 37–38.)

Lestadiolaisille on tyypillistä muuta väestöä huomattavasti alempi avioliiton solmimisikä, samoin kuin vanhemmaksi tuloikä. Ruokokoski kysyy, ovatko miehet ehtineet valmistautua isyyteensä, tai ovatko he yleensä valmiita. Samoja kysymyksiä näyttää olevan haastateltujenkin mielissä. Samoin näyttää olevan suureksi kasvavien perheiden suhteen. Lasten tuloon ei juurikaan valmistauduta, tilanne tulee enemmän tai vähemmän yllättäen, ja sen kanssa on vain elettävä. Uskonnollisuudesta löytyy tukea tähänkin tilanteeseen; haastatelluilla miehillä näyttää olevan vahva luottamus siihen, että usko kantaa seuraavaankin päivään. Ruokokoski huomauttaa lestadiolaismiehillä olevan kuitenkin huomattavasti naisia enemmän vapauksia päivittäisessä elämässä; se, mikä näyttää miehelle helposti kestettävältä tilanteelta, voi venyttää naista äärimmilleen. Äidin tehtävä on huolehtia perheen arjesta, ja siten mahdollistaa isälle ”itsensä toteuttamisen”. (Ruokokoski 2007, 40–42.)

Ruokokosken ja Kekäleen haastatteluaineistot muodostavat mielenkiintoisen vastakohtaisen kuvan nykypäivän uskonnollisuuden ja isyyden suhteesta. Siinä, missä Kekäleen haastattelemat espoolaiset eivät juurikaan näe uskonnollisuuden vaikutusta elämäänsä, on Ruokokosken haastattelemilla isillä usko elämän keskeisin määrittelijä. Lestadiolaismiesten oikeana ja hyvänä pitämä isyys näyttäisi edustavan ennemminkin Kekäleen esittämän ei-tarinan kohdetta, patriarkaalista isyyttä ja uskonnollisuutta.

2.4 Vertaistuki ja isätoiminta

Vuoden 2005 Perhebarometrin mukaan 20–25-vuotiaina perheellistyneistä miehistä 13 prosenttia olisi kaivannut lisää tukea vanhemmuuteen kasvamisessa (Paajanen 2005, 67). Isien saaminen entistä tehokkaammin äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan piiriin sekä erityisen isäryhmätoiminnan kehittäminen oli yksi vuonna 1999 valmistuneen isätoimikunnan mietinnön toimenpide-ehdotuksista (Isätoimikunta 1999, 25). Isätoimikunta kiinnitti huomiota myös vertaisryhmien tarpeeseen erilaisissa elämänmuutoksissa, kuten erotilanteissa. Toimikunta huomauttaa, ettei avioero miehen kohdalla merkitse vain avioliiton päättymistä, vaan mahdollisesti oman elämäntilanteen uudelleenmäärittelyä lähes kaikilla elämänaalueilla. Edelleenkin useimmissa eroissa lapset lääivät äidille, jol-

loin isä joutuu sopeutumaan paitsi eron jälkeiseen elämään, myös arkeen, jossa lapset ovat entistä vähemmän läsnä. (Isätoimikunta 1999, 46.)

Isien saaman vertaistuen määrä on vähentynyt huomattavasti isovanhempien väistyessä perhepiiristä. Äidit ovat perinteisesti saaneet tukea neuvolasta ja omista verkostoistaan huomattavan helposti, isien tilanne on ollut vaikeampi. Sukupolvien välinen vuorovaihtus on ohentunut, eikä miehelle ole juurikaan tukea saatavilla esimerkiksi omalta isältään. (Huttunen 2001, 54.)

Monelle isälle vertaistuki sanana saattaa aiheuttaa negatiivisia tunteita ja ajatuksia. Eihän aikuisen miehen tarvitse istua ringissä avautumassa tunteistaan tai kokemuksistaan. (Kirkkomäki 2007.) Tässä saattaakin olla syy, miksi vanhempien vertaisryhmät niin neuvoloissa kuin internetissäkin ovat äitien hallitsemaa aluetta. Jari Sinkkonen esittääkin isäryhmien sisällöksi keskustelua konkreettisempaa toimintaa, erityisesti aroissa ja henkilökohtaisissa aiheissa, kuten lapsen kehitysvammaisuudessa. Sinkkonen korostaa myös olosuhteiden merkitystä miesten keskustelualttiudelle: miesryhmien keskustelua johtamassa ja ohjaamassa tulisi olla mies, ja keskustelun pitäisi edetä miesten ehtoilla. Naisjohtoisessa tilanteessa miehet kokevat jäävänsä altavastaajan asemaan. (Sinkkonen 1998, 69.)

Anna Jalkasen (2007) pro gradu -työssä tarkastellaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Keski-Suomen piirin vuonna 2003 käynnistämää isä-lapsi-toimintaa. Perhetalohankkeen, jonka osana Isä-pappa-dad (IPD) -toimintaa järjestettiin, keskeisinä tavoitteina oli lisätä lasten ja vanhempien hyvinvointia sekä ennaltaehkäistä lapsiperheiden ongelmia. Isä-lapsi-toiminta käynnistettiin, koska isät olivat ilmaisseet tarpeen toiminnalle, jossa he voisivat tehdä jotain mielekästä yhdessä lastensa kanssa. Toiminta käynnistyi aluksi melko hiljaisena, mutta vuoden kuluessa kävijämäärä lisääntyi, ja toiminnan katsottiin vakiintuneen niin, että sitä jatketaan varsinaisen hankkeen päätyttyäkin. (Jalkanen 2007, 36–37.)

Jalkasen tutkimukseen osallistui 13 isää, jotka olivat osallistuneet IPD-toimintaan. Näistä useimmat olivat osallistuneet toimintaan, koska halusivat yhteisen harrastuksen lastensa kanssa. Myös yhteisen ajan merkitys korostui osallistujien keskuudessa. Muutama isä oli ollut ennakkoon miettineet toimintaa, sen sisältöä ja soveltuvuutta itselleen. Ennakkoluulot olivat kuitenkin väistyneet jo ensimmäisen osallistumiskerran jälkeen. Toiminnan kannalta kuvaavaa oli, että tutkimukseen osallistuneista isistä monet olivat

kuulleet siitä tutuilta, ja osa puolestaan oli kertonut ”Iskänilloista” eteenpäin, ja näin saanut uusia osallistujia mukaan toimintaan. ”Puskaradion” merkitys tämänkaltaisesta vertaistoiminnasta on siis keskeinen. (Jalkanen 2007, 49–51.)

IPD-toimintaan osallistuminen oli useiden isien mukaan laajentanut sosiaalista verkostoa niin isien kuin lasten osalta. Keskeiseksi hyödyksi koettiin myös yhteinen aika lapsen kanssa, ja siitä johtunut suhteen paraneminen. Tärkeäksi koettiin se, että isien ja lasten yhteinen aika tarkoitti puolisolle omaa aikaa. ”Ohjelmoitu” yhteinen aika isän ja lapsen kesken vapautti myös äidin rentoutumaan ja nauttimaan omasta ajastaan. (Jalkanen 2007, 51–52, 54.)

Tutkimukseen osallistuneet eivät varsinaisesti tuoneet esille kaipaavansa tukea isyyteensä, mutta IPD-iltojen vertaistuellinen merkitys tuli esille usean isän kanssa. Isät kokivat illoissa olevan helpompi keskustella vaikeistakin asioista arkipäiväisen jutustelun ohella, kuin murheiden kertominen ammattilaiselle. Vertaistukea oli tarjolla siis niillekin, jotka eivät välttämättä sitä sellaiseksi mieltäneet. IPD-iltojen luonnetta pidettiin avoimena, eikä kävijöistä muodostunut erityisen tiivistä ryhmää. Tämä ehkä osaltaan helpotti osallistumista niin iltoihin kuin toimintaan, kun kaikki otettiin vastaan avoimin mielin. (Jalkanen 2007, 55–56.)

Sosiaalikehitys Oy teki Mannerheimin lastensuojeluliiton tilauksesta internet-kyselyn alle 18-vuotiaiden lasten isille. Kyselyn tavoitteita olivat esimerkiksi isien äänen saaminen kuuluviin ja MLL:n palveluiden kehittäminen isien toivomaan suuntaan. Kyselyyn vastasi yhteensä 936 isää, otoksen ollessa vähintään kohtuullisen kattava näyte suomalaisista isistä. (Sosiaalikehitys Oy 2008, 1–2).

Sosiaalikehityksen tutkimuksen mukaan isillä on useita tahoja, joiden kanssa puhua isyydestä. Useimmat isät ovat puhuneet isyydestä lähinnä lähipiirinsä – puolison, ystävien, työtovereiden tai sukulaisten – kanssa. Viranomaisten kanssa isyydestä oli keskustellut suhteellisen harva vastaajista, neuvolan työntekijän kanssa joka viides, lapsen opettajan kanssa joka kymmenes ja perheneuvolan työntekijän kanssa kuusi prosenttia. Internetin keskustelualueilla isyydestä oli keskustellut viisi prosenttia vastaajista. Kaksi prosenttia kertoi, ettei heillä ole ketään, jonka kanssa puhua isyydestä. Seitsemäsosa vastaajista koki usein tarvetta puhua isyydestään, lähes kolme neljästä joskus, ja vain kymmenesosa ei koskaan. Kysyttäessä halukkuutta puhua isyyteen liittyvistä asioista

nimenomaan miesten kesken, oli jakauma jokseenkin sama kuin isyydestä keskusteluun liittyvässä kysymyksessä. (Sosiaalikehitys Oy 2008, 15–16).

Sosiaalikehityksen tutkimuksessa kysyttiin myös isätoimintaan osallistumisesta. Vastaa- jista 22 prosenttia kertoi osallistuneensa kunnan, järjestöjen, seurakunnan tai muun vas- taavan tahon järjestämään isille, isille ja lapsille tai koko perheelle suunnattuun toimin- taan. (Sosiaalikehitys 2008, 39.) Tämän kaltainen epäselvä raja- us on sinällään ongel- mallinen, koska koko perheelle tarkoitettua toimintaa ei voine pitää varsinaisena isätoi- mintana. Toki on hyvä, että isätkin osallistuvat koko perheen toimintaan, mutta isätoi- minnan selvittämisen kannalta selkeämpi raja- us olisi varmasti ollut paikallaan.

Yli puolet isätoimintaan osallistuneista oli saanut tiedon toiminnasta puolisoiltaan. Eri- laiset lehdet olivat toinen tärkeä tiedonsaantiväline, lehdestä tiedon oli saanut noin 30 prosenttia osallistuneista isistä. Useimmin isät olivat osallistuneet erilaisiin isien ja lasten yhteisiin kerhoihin sekä leireille ja retkiin. Erityisesti isille tarkoitettuihin tapaa- mis- ja keskustelumahdollisuuden tarjoaviin tilaisuuksiin oli osallistunut vähemmän isiä kuin vanhemmille yleensä suunnattuihin vastaaviin. Verkossa tapahtuva keskustelu ei ainakaan Sosiaalikehityksen tutkimuksen mukaan ole vielä kovin vakiintunut käytäntö, vain muutama vastaaja mainitsi verkkokeskusteluun osallistumisen. (Sosiaalikehitys 2008, 40–41.) Toisaalta lienee syytä pohtia, mielletäänkö verkkokeskusteluun osallis- tuminen varsinaiseksi isätoiminnaksi.

Mannerheimin lastensuojeluliiton teettämä kysely on mitä ilmeisimmin tavoittanut eri- tyisen hyvin juuri MLL:n toiminnassa mukana olleet isät, sillä toiminnan järjestäjää kysyttäessä se sai suurimman osallistujamäärän. Seurakuntien toiminta oli myöskin ta- voittanut kohtuullisen suuren määrän, 40 prosenttia vastaajista. Samoin kuin Jalkasen tutkimuksessa, myös Sosiaalikehityksen tutkimukseen osallistuneet kokivat isätoimin- nan mukavaksi tavaksi viettää yhteistä aikaa lasten kanssa. Muutenkin Sosiaalikehityk- sen ja Jalkasen tutkimusten vastaukset toimintaan osallistumisen syistä ovat samankal- taisia; uusien ystävien ja tuen saaminen sekä oman ajan luominen puolisol- le saivat koh- talaisen määrän vastauksia. (Sosiaalikehitys 2008, 41–42.) Isätoimintaan osallistuneet isät ovat suhteellisen aktiivisia ja halukkaita osallistumaan toimintaan. Yli puolet isistä on halukkaita osallistumaan isätoimintaan vähintään kerran kahdessa viikossa. Illat ja viikonloput ovat suosituimpia ajankohtia isätoimintaan osallistumiselle. Isät ovat myös halukkaita osallistumaan itse toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Neljännes osal-

listuneista isistä oli vastaamishetkellä kiinnostunut suunnittelemaan ja toteuttamaan, ja lähes puolet ilmoitti kiinnostusta olevan ehkä tulevaisuudessa. (Sosiaalikehitys 2008, 45–46.)

Sosiaalikehitys Oy selvitti myös isätoimintaan osallistumattomien isien odotuksia, toiveita ja edellytyksiä toimintaan osallistumiseen liittyen. Ylivoimaisesti suurimmaksi esteeksi muodostui ajan puute. Noin puolet isistä olisi valmiita lähtemään toimintaan mukaan, jos aikaa olisi enemmän. Lähes yhtä paljon kaipaisi enemmän tietoa toiminnan sisällöstä ollakseen valmis osallistumaan. Lapsilähtöisyys näyttää olevan isille tärkeä lähtökohta, lapsen halutessa toimintaan voisi lähteä yli 40 prosenttia osallistumattomista isistä. Viidennes isistä ilmoitti, etteivät halua osallistua isätoimintaan. Näistä suurin osa vastasi, etteivät koe tarvetta erityiselle isätoiminnalle. Ajan puute oli myös tässä ryhmässä keskeinen este. (Sosiaalikehitys 2008, 48.)

Niiden isien mielipiteet isätoiminnan mielekkyydestä, jotka eivät olleet osallistuneet isätoimintaan, vastasivat hyvin pitkälti toimintaan osallistuneiden mieltymyksiä. Mielekkäimpänä toimintamuotona pidettiin koko perheen yhteistä toimintaa. Isien ja lasten kerhot, leirit ja retket sekä erilaiset tempaukset nousivat myös osallistumattomien isien vastauksissa mieluisimmiksi. Suurin ero toimintaan osallistuneiden ja osallistumattomien välille muodostuu osallistumisen tiheydessä. Vain kuudesosa osallistumattomista isistä toivoisi toimintaa kerran viikossa. Sen sijaan satunnaisesti, tarpeen mukaan järjestettävään toimintaan voisi osallistua lähes kolmannes isistä. Tällaisen toiminnan selkeä hyöty on, ettei siihen tarvitse sitoutua ainakaan niin voimakkaasti kuin säännölliseen toimintaan. Niille isille, jotka eivät isätoimintaan ole osallistuneet, urheiluseura olisi mieleisin toiminnanjärjestäjä yhdessä MLL:n kanssa. Urheiluseuran tai MLL:n näki mieluisana kaksi kolmesta isästä. Vastausten perusteella itse toiminta on kuitenkin keskeisempää kuin sitä järjestävä taho. (Sosiaalikehitys 2008, 52–53.)

3 LEIRI TOIMINTAMUOTONA

Leiri on ollut ihmisille kautta aikain luontainen asumismuoto. Eri aikojen ihmiset ovat muuttaneet ruokansa tai parempien viljelyolosuhteiden perässä kerta toisensa jälkeen. Leirielämään ovat olennaisesti liittyneet luonnonläheisyys, alkeelliset olot, vaeltaminen ja tilapäiset majoitteet. Monelle nykypäivän ihmiselle tosin pakolaisleiri on kuvana ja käsitteenä tutumpi kuin vaikkapa beduiinien telttaleiri autiomaan keitaalla. Leiri käsitteenä on hyvin monitahoinen ja -muotoinen. Monille, erityisesti vanhemman sukupolven edustajalle, ainut oikea leirimuoto on metsään pystytetty telttaleiri ilman kotielämän mukavuuksia. Yhä useammin leirejä kuitenkin vietetään paremmin tai huonommin varustelluissa leirikeskuksissa, sängyssä nukkuen. Kaikille leireille yhteistä on kuitenkin asumisen väliaikaisuus, arkipäivästä ja sen olosuhteista irtautuminen, tietynlainen seikkailu. (Kinanen 1994, 204.)

Leiri toimintamuotona tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia. Leirillä kaikki toiminta on kokonaisvaltaista, ja usein kaikki, mitä yksikin leiriläinen tekee tai jättää tekemättä, koskettaa koko leiriä. Pienet ja vähän suuremmatkin leiriläiset oppivat nopeasti huolehtimaan itse omista asioistaan, se kun näyttää olevan ainut tapa saada asiat hoidetuksi. Leirielämä tarjoaa monia ja monenlaisia mahdollisuuksia omaehtoiseen ja -aloitteiseen toimintaan, ja tämä muodostaakin usein leirin parhaan, tai ainakin ikimuistoisimman mahdollisuuden uuden oppimiseen. Erityisesti erilaisilla perheleireillä vanhemmilla on arkielämää parempi mahdollisuus viettää aikaa yhdessä lastensa kanssa, ilman arjen paineita. Perheleirit toimivat myös oivana vertaistuen lähteenä, niin lasten kuin aikuis-tenkin päästessä tutustumaan uusiin ikä- tai tilannetovereihin. (Ketola 2002, 51.)

Työvälineenä leiri on haastavimmasta päästä, ja vaatii joko tiukan etukäteisvalmistelun tai leiriorganisaatiolta niin kovan rutiinin, ettei mikään leirin aikana ilmenevä tilanne hätkähdytä. Huolellinen suunnittelu ja valmistelu takaavat ohjaajille paremman työrauhan ja keskittymismahdollisuuden olennaiseen leirin aikana. Mitä enemmän leirillä on ohjelmaa, sitä enemmän on syytä panostaa ennakkovalmisteluun. Ohjelman luominen leirin ollessa käynnissä onnistuu hyvin harvoin, jos koskaan. Varsinaisen ohjelman lisäksi on tarpeen miettiä varaohjelmaa, ja sillekin vielä vaihtoehtoista ohjelmaa. (Ketola 2002, 55,59.) Varaohjelman hyödyntämistä ei aina kannata leiriläisille paljastaa, jos siihen ei pakottavaa syytä ole. Suunnitelman muutokset osaltaan kuuluvatkin leireille, ja

tuovat oman osansa leirin viehätukseen. Ohjaajien on kuitenkin syytä olla valmistautunut varaohjelmaan, ettei tarpeen tullen mene sormi suuhun. Leiriläisiä silmällä pitäen on hyvä myös varata mukaan erilaisia omaehtoiseen ajanviettoon tarkoitettuja välineitä niin sisä- kuin ulkokäyttöönkin. Tarpeeseen – ja käyttöön – saattavat tulla esimerkiksi frisbeet, tikkataulu, lukeminen, piirustusvälineet ja monet muut arkisetkin askareet. (Ketola 2002, 307.)

Leiritoiminta on kuluttavaa, niin ohjaajille kuin osallistujillekin. Onkin paikallaan suunnitella ohjelma niin, että osallistujille jää aikaa hengähtää välillä, ja perheleireillä on tarkoituksenmukaista varata myös perheen kesken tai uusien ystävien kanssa vietettävää aikaa. Ohjaajien näkökulmasta tulee kysymykseen riittävän levon takaaminen kaikille ohjaajille, samoin kuin ohjaajien viihtyvyyden varmistaminen. (Kinanen 1994, 207.) Hyvä suunnittelu ja valmistelu vaikuttavat myös ohjaajien motivaatioon. Lienee aika selkeää, että paljon mielekkäämpää on leirillä, jolla voi luottaa asioiden sujuvan, kuin sellaisella, jossa on paljon epävarmuustekijöitä. Valmisteluvaihe mahdollistaa ohjaajien osalta myös leirihengen nousemisen jo ennen leiriä. (Ketola 2002, 54–55.)

Leiriläisten ja ohjaajien viihtyvyyteen vaikuttavat monet tekijät. Toiset ovat leiriorganisaation käsien ulottumattomissa, toiset voidaan ottaa huomioon leirin suunnittelussa, ja osaan voidaan vaikuttaa vielä leirin aikana. Leirillä vallitseva säätila on tekijä, johon ei suoranaisesti voida vaikuttaa. Toki leirin ajankohta voidaan suunnitella niin, että on edes mahdollisuus siihen, että sää on toivotun kaltainen. Leirivarusteisiin kuuluvat olennaisena osana säänmukaiset varusteet, niin sateelle kuin auringonpaisteellekin. Niiden turvin selviää jo yllättävimpiä ilmiöitä lukuun ottamatta Suomen perussäästä ainakin hetkellisesti. Leiriorganisaation vaikutuspiirin ulottumattomissa ovat monet muunkinlaiset tapahtumat, kuten sairastapaukset, tai vaikkapa sähkökatko. Varsinaista tapahtumaa tärkeämpää onkin se, miten siihen suhtaudutaan ja varaudutaan. Vaikka keskeytys sattuisikin juuri suunnitellun erityisohjelman kohdalle, ei ole syytä vaipua epätoivoon, vaan miettiä, voiko ohjelman toteuttaa sateesta huolimatta, vai pitäisikö turvautua varaohjelmaan. Leirillä osallistujien mieliala seuraa ohjaajia. Jos ohjaajat säilyttävät positiivisen asenteen, säilyy leirihenkikin parempana. (Ketola 2002, 72.)

Leiripaikka vaikuttaa yllättävän paljon leirin tunnelmaan ja yhteishenkeen. Alkaen sen sijainnista ja päättyen leirin sisäisiin rakenteisiin liittyy leiripaikkaan paljon piirteitä, jotka vaikuttavat monin tavoin leirihenkeen. Leirin kestoon nähden on sijainti hyvä

miettiä niin, ettei matkustamiseen mene tarpeettoman suurta osaa käytössä olevasta ajasta. Pehmeällä sammalella on miellyttävä nukkua teltassa kuivalla säällä, mutta saateen jälkeen sen kuivuminen kestää pitkään. Hiekkaperäinen maasto puolestaan imee hyvin vettä, mutta kuivana pölisee. Erityisesti kesän leireillä uiminen on melko itsestään selvä ajanviete, joten uimarantakin on hyvä huomioida paikkaa valittaessa. Leiripaikkaan liittyy usein sellaisia ominaisuuksia, jotka jakavat mielipiteitä, joten tärkeää on huomata sekin, ettei kaikkia voi miellyttää joka asiassa. (Ketola 2002, 105–111.)

Leiritunnelmaan, erityisesti ohjaajien osalta, vaikuttaa myös tieto ja luottamus turvallisuuden liittyvissä kysymyksissä. Turvallisuuden huomioiminen muistuttaa nuorallatanssia. Liian tiukka ote aiheuttaa helposti vastareaktiota ja erityisesti nuorten kanssa toimittaessa sääntöjä ja niiden seuraamuksia koetellaan, joskus vaarallisestikin. Liian löyhä ote turvallisuudesta puolestaan saattaa nostaa riskit liian korkeiksi. Sopivalla otteella voidaan taata turvallinen ympäristö, jossa osallistujilla on mahdollisuus kokeilla omia rajojaan, kehittää itsenäisyyttään ja itsesuojelukykyään. Turvallisuuden suuri vaikutus on myös leirillä olevien ohjaajien määrällä. (Ketola 2002, 144). Turvallisuuden osalta tärkeä osa leiriä on ensiapu. Jokaisella leirillä tulee olla henkilöitä, joilla on kyky antaa tarpeenmukaista ensiapua. Tarve ja määrä tulee mitoittaa leirin ja sen ohjelman mukaiseksi. Majoitus- ja muista leirioloista riippuen ensiavun tarve vaihtelee leiristä toiseen suuresti. (Ketola 2002, 181.)

4 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Suomalaiseen vapaaehtoisuuteen liittyy kahden, toisilleen vastakkaisen näkemyksen sävyttämä keskustelu. Toisen ääripään mukaan luottamus ja usko suomalaiseen kansalaisaktiivisuuteen, osallistumiseen ja vapaaehtoisuuteen on mennyttä. Toisen ääripään ääni, joka kuuluu erityisesti juhlapuheissa, puhuu kaikkien kansalaisten yhteisestä intressistä. (Yeung 2002, 14.)

Vapaaehtoistoiminnalla on perinteisesti tarkoitettu yhteiskunnallisen palvelujärjestelmän näkökulmasta järjestöjen toimintaa, joka tukee ja täydentää julkisia palveluita. Pitkään yleinen mielipide rajasi vapaaehtoistoiminnan ainoastaan järjestöjen puitteissa tapahtuvaksi toiminnaksi, rajaten kokonaan ulkopuolelle itseorganisoituneen, omaehtoisen vapaaehtoistoiminnan ja niin sanotun oma-aputoiminnan. (Lehtinen 1997, 17.) On käyty keskustelua siitä, pitäisikö puhua vapaaehtoistyöstä vai -toiminnasta. Esko Koskenvesa (2001, 126) kirjoittaa käyttävänsä mieluummin sanaa toiminta, koska hän näkee vapaaehtoistyön määrittelyn lähtevän ennemminkin työntekijöiden näkökulmasta, vapaaehtoistoiminta korostaa sitä, ettei vapaaehtoinen ole työntekijä, vaan toimija.

Sini-Tuulia Lehtinen näkee vapaaehtoistoiminnan tärkeänä lähtökohtana yhteisen – ja yhdessä – tekemisen, pelkkien palveluiden tuottamisen sijasta. Hänen mukaansa vapaaehtoistoiminnassa tulisi korostaa ihmisten omaa vastuuta itsestään ja muista. Keskeinen resurssi on osallistuminen, sinällään keskeiset työntekijä- ja talousresurssit yksinään eivät riitä. Lehtinen määrittelee vapaaehtoistoiminnan yleiseksi tehtäväksi ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja omaehtoisen osallistumisen edistämisen, ei sosiaali- ja terveysmenojen karsimisen aiheuttamien aukkojen paikkaamista. (Lehtinen 1997, 19.) Järjestöissä toteutettavan vapaaehtoistoiminnan tärkeimpinä päämäärinä pidetään osallistumismahdollisuuksien ja omatoimisuuden edistämistä. Näin vastataan yhteisyyden ja itsensä toteuttamisen tarpeisiin. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 31.)

Suomea on kuvattu yhdistysten ja järjestöjen luvatuksi maaksi. Vuonna 2001 yhdistysrekisteriin oli kirjattu 105 000 yhdistystä. Näiden lisäksi toimii erilaisia kansalaisryhmiä, joiden määrästä on vaikea esittää edes arvioita. Sosiaali- ja terveysalalla toimii arvioiden mukaan noin 155 järjestöä ja niillä 12 000 paikallisyhdistystä. Näillä on arviolta 1,5 miljoonaa jäsentä ja 26 000 työntekijää. Lähes kaikki suomalaiset ovat jossain elämänvaiheessaan mukana yhdistystoiminnassa, ja arvioiden mukaan joka toinen osal-

listuu aktiivisesti jonkin yhdistyksen toimintaan. Toimintansa perusteella järjestöt voidaan jakaa kahteen ryhmään, vain tiettyyn tarkoitukseen tai tietylle ihmisryhmälle suunnattuihin ja useita tehtäviä hoitaviin, niin sanottuihin monialajjärjestöihin. Sosiaali- ja terveysjärjestöt hoitavat monia tehtäviä. Kansalaisjärjestöinä ne tarjoavat toimintamahdollisuuksia ja äänen jäsenilleen ja vapaaehtoisille. Ne voivat myös toimia etujärjestöinä, eli ajaa tietyn ihmisryhmän etuja. Järjestöt voivat myös tuottaa erityispalveluita paitsi jäsenilleen, myös muille kansalaisille tai toimijoille. (Harju ym. 2001, 54–55.)

Anne Birgitta Yeungin tutkimuksen mukaan suomalaisten käsitys vapaaehtoistoiminnasta on huomattavasti ”virallista” määritelmää laajempi, kattaen esimerkiksi talkoot, naapuriavun sekä urheiluseurat, jotka helposti rajataan vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle. Yeungin mukaan tämä kertoo siitä, että vapaaehtoistoiminta ymmärretään joustavasti ja monipuolisesti. Talkoot ja naapuriapu, vaikka eivät täytäkään välttämättä modernin yhteiskunnan määritelmiä vapaaehtoistoiminnalle, ovat olennainen osa suomalaista perinteistä yhteisöllisyyttä. Yeungin mukaan keskeisempää kuin määritelmiin sopiminen onkin se, miten osallistujat itse toimintansa ymmärtävät. (Yeung 2002, 16.)

Vapaaehtoisten palkattomuus on usein taustalla, kun vapaaehtoisten panoksella pyritään täydentämään tai jopa korvaamaan ammattityöntekijöitä, erityisesti taloudellisesti vaikeina aikoina. Vapaaehtoistoiminnalla ei kuitenkaan voida, eikä saakaan, korvata palkattujen työntekijöiden työtä. Tämä on tärkeä peruseriaate, jonka varassa toimivaa vapaaehtoistoimintaa rakennetaan. Syitä siihen on useita. Ehkä keskeisin syy on osallistumisen vapaaehtoisuus. Vapaaehtoisen itsemääräämisoikeutta ja omaehtoisuutta kunnioittavaan toimintaan liittyy tietty epävarmuus toiminnan jatkuvuudesta. Vapaaehtoisilta ei myöskään voida edellyttää sellaista tiedollista ja taidollista osaamista, jota ammattilaisella on. Vapaaehtoisilla on kuitenkin annettavanaan omat taitonsa ja kykynsä, joiden hyödyntämiseen varmasti löytyy paikka ja aika. Kenties keskeisin resurssi vapaaehtoistoiminnassa on osallistujien oma elämäkokemus. (Lehtinen 1997, 20.)

Seurakunnille vapaaehtoistoiminta on arvokas resurssi. Laskutavasta riippuen jopa 200 000 seurakuntalaista osallistuu seurakunnan toimintaan vapaaehtoisena esimerkiksi pyhäkoulun opettajina, nuoriso- ja rippikoulutyön isosina sekä aikuis- ja diakoniatyön vaihtelevissa tehtävissä. Vapaaehtoisten tehtävät ovat laaja-alaisia ja monimuotoisia, vaihdellen suuresti eri seurakuntien välillä. Seurakuntien tehtäväksi vapaaehtoistoiminta, erityisesti diakoniatyön alueella, säädetään kirkkojärjestyksessä. Keskeisenä periaat-

teena seurakuntien vapaaehtoistoiminnassa ovat myötäeläminen, lähimmäisKeskeisyys ja tasaveroinen vuorovaikutus. Martti Luther määritteli seurakunnallisen vapaaehtoistoiminnan kristityn uskon todeksi elämisenä arjen keskellä. (Harju ym. 2001, 66.) Samoin kuin seurakunnassa, myös järjestöissä toteutettava vapaaehtoistoiminta on hyvin vaihtelevaa ja monimuotoista. Se tarjoaa osallistumis- ja vaikuttamiskanavia monenlaisista asioista kiinnostuneille. (Harju ym. 2001, 55).

Vapaaehtois-, samoin kuin muukin kansalaistoiminta, on jatkuvien muutos- ja kehityspaineiden alla. Ihmisistä on tullut entistä vaativampia ja valikoivampia. Heillä on enemmän mahdollisuuksia käyttää aikaansa ja toteuttaa itseään kuin koskaan ennen. Vaikka kansalaistoiminta onkin pitänyt pintansa tässä ”kilpailussa”, ja vapaaehtoisten määrä on edelleen hyvällä tasolla, ei pysähtymiseen ole varaa. Vaatimusten ja valinnanmahdollisuuksien lisääntymiseen tulee reagoida omaa toimintaa kehittämällä. Laatuajattelu on eräs mahdollinen näkökulma toiminnan kehittämiseen. Monet jättävät yhdistystoiminnan sen huonon suunnittelun, johtamisen tai toteuttamisen vuoksi. Lisäksi pettymyksiä saattavat aiheuttaa vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat, kuten sisänpäin lämpiävyys tai keskinäiset ristiriidat. Näistä ongelmista on mahdollista päästä eroon kehittämällä toimintaa laadukkaaseen suuntaan. Yhdistystoiminnan puitteissa on tärkeä huomata, että toiminnan laadun määrittävät siihen osallistuvat, eivät ulkopuoliset arvioijat. Ulkopuolisesta tyhjäpäiväiseltä näyttävä toiminta voi tuoda suurta iloa ja sisältöä elämään osallistujille ja toteuttajille, ja näin täyttää laadukkaan toiminnan kriteerit. Toiminnan kehittäminen laadukkaaseen suuntaan, itse määriteltyjen kriteerien perusteella, näyttää olevan keskeisessä asemassa jäsenmäärien säilyttämisessä ja lisäämisessä. (Harju 2007, 18.)

5 YHTEISTYÖTAHOT

5.1 Turun NMKY

Maailmanlaaja NMKY-liike sai alkunsa vuonna 1844 Lontoossa, liikkeen perustajan George Williamsin laajennettua aloittamaansa kristillistä, nuorille miehille suunnattua toimintaa oman työpaikkansa ulkopuolelle. Toimintaan osallistuvien nuorten miesten määrä kasvoi nopeasti, ja 50 vuoden kuluttua oli yhdistyksiä jo 50 000 ja jäseniä puoli miljoonaa, joukossa suomalaisiakin. (Merilahti 1993, 12–14.) Jollain tasolla Turku voidaan pitää koko Suomen NMKY-toiminnan alkupisteenä. Vuonna 1886 perustettiin Ivar Thunebergin johdolla kansainvälisen NMKY-liikkeen hengessä Turun kristillinen nuorukaisyhdistys, jonka toiminta kuitenkin loppui lähes alkuunsa, senaatin kieltäytyttyä vahvistamasta yhdistyksen sääntöjä. Kielteisen päätöksen takana sanotaan olleen tuomiokapitulin lausunto, jossa suhtauduttiin negatiivisesti NMKY:n yhteiskristilliseen toimintamalliin, joka ei olisi miellyttänyt evankelis-luterilaista kirkkoa. (Nieminen 1995, 29.) Suomen NMKY perustettiin Helsingissä 1889, ja Turkuun NMKY laajeni Helsingin haaraosastona vuonna 1893 (Merilahti 1993, 19).

Lapsi- ja nuorisotyö on ollut NMKY-toiminnassa mukana liki sen alkutaipaleelta. Turun NMKY:ssä poika- ja nuorukaistyö organisoitui viimeistään vuonna 1906, jolloin perustettiin nuoriso-osasto. Sääntöjensä mukaan nuoriso-osaston tehtävänä oli edistää kristillistä elämää jäseniensä keskuudessa ja kasvattaa jäseniä Kristuksen palvelukseen. Eräänä osaston tehtävänä mainittiin ”toimeenpanna retkiä luonnon helmaan niin usein kuin mahdollista”. (Merilahti 1993, 23.) Nykyään lapsi- ja nuorisotyön nimikkeen alla toimivat esimerkiksi partiolippukunnat, iltapäiväkerhotoiminta sekä perhetyö, jota toteutetaan lähinnä isä-lapsi-toiminnan muodossa (Koponen 2009, 6).

Lapsi- ja nuorisotyötä, sekä koko NMKY:n jäsenistön toimintaa tukemaan hankittiin Harvan leirikeskus vuonna 1925. Leirikeskuksessa alkoi kehittyä ”Harvanpoikien” merellinen henki, joka jatkui vuodesta toiseen. Esimerkiksi vuoden 1991 kesällä Harvan toimintaan osallistui 250 nuorta. (Merilahti 1993, 29). Perustamisvaiheessaan Harvan leirien kaltaisella toiminnalla oli merkittävä sosiaalinen tehtävä. Jopa kuuden viikon mittaiset leirit tarjosivat kaupungin vähävaraisille lapsille kesän pelastuksen, lähes koko kesän ajaksi oli tarjolla ruoka ja ylläpito, hyvä kaveripiiri sekä monipuolinen leiriohjel-

ma. (Koponen 2009, 6.) Leiritoiminta Harvassa on edelleen aktiivista, vuoden 2007 aikana Harvalla oli jo lähes tuhat käyttäjää. Alkuaikojen kuuden viikon sijaan keskimääräinen vierailija vietti saarella neljä vuorokautta. (Turun NMKY 2009, 6.) Saaren potentiaalia on kasvatettu suuresti vuonna 2009 valmistuneen uuden päärakennuksen myötä (Turun NMKY i.a. Harvan saaren leirikeskus).

Turun NMKY toteuttaa NMKY-liikkeen kolmioperiaatetta. Toiminta rakentuu liikkeen perusasiakirjojen, Pariisin basiksen ja Kampalan periaatteiden pohjalle. Niiden kautta ihminen nähdään kolmijakoisena, kehon, hengen ja sielun muodostamana kokonaisuutena. Kaikkien näiden kehittämiseen pyrkii NMKY tarjoamaan mahdollisuuden. Tätä kuvaa liikkeen käyttämä kolmiotunnus. Kolmion kaikki sivut ovat yhtä pitkiä, osoituksena siitä, ettei mikään ihmiselämän osa-alue ole toista tärkeämpi. Yhdistys jatkaa toimivaksi todettua nuorisotoimintaa, kehittäen sitä tarpeiden mukaan. Perustoiminnassa huomioidaan toimintaympäristön muutokset. Näiden muutosten, kuten kasvavan päihdeongelman, haittojen vähentämiseksi lisätään ennaltaehkäisevää toimintaa, ja toisaalta kasvatetaan toiminnan sosiaalista ulottuvuutta. (Turun NMKY i.a. Aate)

Vuonna 2008 Turun NMKY:llä oli 1815 jäsenmaksun maksanutta jäsentä ja 25 päätoimista sekä 47 sivutoimista työntekijää. Erimuotoisissa toiminnoissa toimii lähes 300 vapaaehtoista työntekijää. (Turun NMKY 2009, 3,5) Yhdistyksessä on yhteensä noin 150 toimintaryhmää ja toimintaa lähes 30 toimipisteessä. Tästä toiminnasta vastuun kantavat pääsääntöisesti vapaaehtoiset. Perinteisen NMKY-toiminnan ohella Turussa tehdään sosiaalista nuorisotyötä esimerkiksi tukiasuntotoiminnan ja henkilökohtaisen palveluohjauksen muodossa. (Koponen 2009, 6–7.)

5.2 Isä-lapsi-hanke

Isä-lapsi-hanke on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama projekti, jolla kehitetään hankkeessa mukana olevien järjestöjen ja heidän yhteistyökumppaneidensa isä-lapsi-toimintaa, niin että se vahvistaa lasten ja isien keskinäistä vuorovaikutusta. Hankkeessa tuotetaan pääasiassa leiritoimintaan rakentuva toimintamalli, jolla voidaan tukea päih-teettömyyttä ja vähentää isien lapsille haitallista alkoholinkäyttöä. Lisäksi hankkeen puitteissa tarjotaan yrityksille mahdollisuus kehittää perhekeskeistä työhyvinvointitoi-mintaa yhdessä NMKY-järjestöjen kanssa. Hankkeen toteuttaa Helsingin NMKY yh-dessä yhteistyökumppaneiden kanssa vuosina 2007–2010. (Inkinen 2009.)

Isä-lapsi-hankkeessa keskitytään alkoholin suurkulutuksen haittojen vähentämiseen lap-siperheissä. Keskeistä toiminnassa ovat lapsilähtöisyys, isyys ja kansalaistoimin-ta. Hankkeen tarkoituksena on tuottaa toimintamalli, jolla voidaan vähentää isien (ai-kuisten) humalajuomista. Toimintamalli vahvistaa arjen päih-teettömyyttä ja lisää lasten sekä isän vuorovaikutusta. Toimintamallissa pyritään kehittämään kokonaisvaltaisesti isien ja heidän lastensa, ei vain isien ja poikien, yhteistä toimintaa. (Inkinen 2008.)

Hankkeen tavoitteet on jaettu kolmeen toimintalinjaan. Ensimmäinen toimintalinja pyr-kii vastaamaan järjestötoiminnan haasteisiin luomalla isä-lapsi-toimintaan sopiva hyvä käytäntö. Järjestöissä tarvitaan työvälineeksi leiritoimintamalli, joka perustuu hyväksyt-tävään tietoperustaan ja käytettävyyteen. Mallin pitäisi olla isyyttä, samoin kuin päih-teetöntä elämäntapaa vahvistava. Päih-teetömän toiminnan toivotaan vahvistavan isyyt-tä. Toimintamalli luodaan kansalaistoimintaan ja isien omaehtoisen toiminnan tukemi-seen perustuvaksi. Toimintamallissa pyritään hyödyntämään NMKY-järjestöjen perus-toiminnan osaamista ja verkostoja. Suunnittelussa kiinnitetään huomio myös toiminta-mallin kustannustehokkuuteen. (Inkinen 2008.)

Toinen toimintalinja pyrkii vastaamaan ehkäisevän lastensuojelun piirissä ilmentyviin haasteisiin. Lastensuojelun ja perhekeskeisen päihdetyön koetaan tarvitsevan uusia kumppaneita sekä malleja päihdehaittojen ehkäisyyn. Isä-lapsi-hankkeen luoma toimin-tamalli tulee sisältämään käytännöllisen ja kustannustehokkaan ohjelman isien ja lasten vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Mallilla pyritään lisäämään isien ymmärrystä omasta isyydestään ja tukemaan sen rakentamista. Lapselle malli pyrkii tarjoamaan turvallista

kasvuympäristöä ja mahdollisuutta tulla nähdyksi. Lapsen tarpeet ja turvallisuus nähdään keskeisinä tekijöinä mallia suunniteltaessa. (Inkinen 2008.)

Kolmannessa toimintalinjassa Isä-lapsi-hanke pyrkii haastamaan työyhteisöjä kehittämään perhekeskeistä työkyky- ja työhyvinvointitoimintaa osaksi yrityksen toimintakulttuuria. Työntekijän hyvinvointi ja tuottavuus liittyvät selkeästi toisiinsa. Työkyvyn paraneminen vähentää sairauspoissaoloista ja vastaavista, esimerkiksi krapulapäivistä johtuvista tuotannon häiriöistä, yritykselle aiheutuvia kuluja.

Toimintamallin tarkoitus on luoda leirikokonaisuus, joka tarjoaa isille ja lapsille yhteistä aikaa, onnistumisen kokemuksia, päihteettömyyttä ja vuorovaikutuksen vahvistumista. Mallin suunnittelussa kiinnitetään huomio terveyden edistämiseen, lasten tarpeiden huomioimiseen, mallin käytettävyyteen ja sen integroimiseen muuhun työpaikan työkyky- ja työhyvinvointitoimintaan. (Inkinen 2008.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tavoitteet

Tutkimuksella on kaksi tavoitetta, jotka kietoutuvat yhteen. Ensimmäiseksi tavoitteena oli tarkastella Turun NMKY:n järjestämää isä-lapsi-leiriä Harvan saarella heinäkuun alussa 2009. Toiseksi tutkimus valmistuessaan toimii tukena vastaavanlaisen leirikonseptin luomiseksi vapaaehtoisvoimin. Nämä molemmat tavoitteet liittyvät Isä-lapsi-hankkeen tavoitteisiin, ja erityisesti hankkeen ensimmäiseen toimintalinjaan. Turun leirimalli on koettu hyväksi, koska sitä toteutetaan täysin vapaaehtoisvoimin, mutta kuitenkin NMKY-järjestön tuella. Vapaaehtoisuus ja kansalaistoiminta ovat isä-lapsitoiminnan, samoin kuin NMKY-toiminnankin kantavia lähtökohtia.

Tutkimuskysymyksiä on kaksi: 1) Millaisilla rakenteilla Turun NMKY:n isä-lapsileirejä suunnitellaan ja toteutetaan? 2) Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet Turun NMKY:n isä-lapsileirien onnistumiseen ja menestykseen?

6.2 Tapaustutkimus

Tämä tutkimus keskittyy yhden, yksittäisen tapahtuman kuvaamiseen käytännöllisellä tarkkuudella. Tämyntyyppiseen tilanteeseen soveltuvat erityisen hyvin tapaustutkimuksen periaatteet. Eskola ja Saarela-Kinnunen (2007, 185) nimeävät tapaustutkimuksen tyypillisiksi piirteiksi monimenetelmällisyyden ja ilmiöiden kuvaamisen. Tapaustutkimus ei ole pelkkä tiedonkeruun muoto, vaan kokonainen lähestymistapa tutkimukseen. Tapaustutkimukselle on olennaista, että käsiteltävä aineisto muodostaa selkeän, hahmotettavan kokonaisuuden. Tapaustutkimuksessa pyritään yksilölliseen ja mukautuvaan tutkimukseen, jonka menetelmät sovitetaan tutkittavaan ilmiöön. Aineistolähtöinen analyysi on tapaustutkimuksen vahvuus. Kerätyn aineiston perusteella voidaan luoda jotain uutta, jonka merkitys saattaa olla yleisemminkin kiinnostavaa.

Tässä tutkimuksessa ensisijaisen aineiston muodostaa havainnointimateriaali, jota täydennän teoreettisella tiedolla, sekä Harvan leirin toteutukseen osallistuneille isille tehdyllä kyselyllä. Kyselyn tarkoituksena on selvittää isien mielipiteitä ja kokemuksia leiri-toiminnasta, havainnoinnilla saavutetaan paremmin tietoa käytännön toiminnasta. Kos-

ka tavoitteena oli muodostaa yleistettävä käsitys siitä, miten Harvan leirejä järjestetään, oli kokonaisvaltainen tapaustutkimus hyvä vaihtoehto (Eskola & Saarela-Kinnunen 2007, 186).

Eräs kritiikki, joka tapaustutkimukseen usein kohdistuu, liittyy sen vaikeaan hallittavuuteen. Tämä koskee erityisesti sellaisia tutkimuksia, joiden tekemiseen liittyy liiallinen kunnianhimo ja pyrkimys hyvin syvälliseen tutkimusotteeseen. Tämä kritiikki saattakin pitää paikkansa, erityisesti, jos tutkija ei täysin hallitse esimerkiksi tutkimusaineiston määrää tai tutkimuksen keskeistä sisältöä. Lisää hankaluuksia tulee tutkijan innostuessa aiheestaan niin, että huomio siirtyy varsinaisen fokuksen ulkopuolelle. (Russell & Scott 2005, 4.) Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt välttämään turhaa paisumista rajaamalla hankkimaani aineistoa ja keskittymällä tavoitteeni kannalta olennaiseen materiaaliin.

Toimintatutkimuksesta oma työni eroaa siinä, että tyypillisesti toimintatutkimuksen kohteena on tutkijan oma työ ja tavoitteena oman työn kehittäminen (Syrjälä 1994, 30). Vaikka tavoitteena onkin työn kehittäminen, olen kuitenkin ulkopuolinen tutkija. Tapaus- ja toimintatutkimuksen ero on kuitenkin hiuksenhieno, ja tästäkin tutkimuksesta voisi käyttää varmasti molempia nimityksiä.

6.3 Osallistuva havainnointi

Havainnointi oli melko itsestään selvä valinta aineistonhankinnan menetelmäksi. On vaikea löytää muuta toimivaa tapaa selvittää, miten leiri käytännössä toimii. Leiritoinnin taustoja olisi toki voinut selvittää esimerkiksi haastatteluin, ja osallistumisen motiiveita vaikkapa kyselyn avulla, mutta konkreettiseen toimintaan pääsee käsiksi vain paikan päällä havaintoja tehden. Haastatteluissa ja kyselyissä saadaan selville lähinnä toiminnan ideaaleja, havainnot liittävät nämä ideaalit käytännön toteutukseen. (Grönfors 2007, 154–155.)

Havainnoista on syytä pitää muistiinpanoja, koska havainnoijan muisti ei ole kovinkaan luotettava instrumentti. Paitsi erehtyvä, muisti on myös rajallinen ja valikoiva. Muistiinpanot on hyvä suunnitella etukäteen, ainakin sillä tasolla, missä ja miten usein niitä tekee. Harvoin on mahdollista pitää muistiinpanovälineitä koko ajan esillä tekemättä tilanteesta kiusallista tai jopa vaikuttamatta tilanteen kulkuun. Mahdollisuuksien mukaan on yksityisen tilan käyttäminen muistiinpanojen tekoa varten suositeltavaa jo tut-

kittavien uteliaisuudenkin välttämiseksi. Kirjauksista on tarpeen miettiä myös se, mitä kirjataan ja missä muodossa. Yleensä muistiin kirjataan yhtäältä välittömästi vuorovaikutukseen liittyviä asioita, toisaalta vuorovaikutustilanteeseen liittyviä kontekstuaalisia tietoja, jotka kuvaavat vuorovaikutuksen olosuhteita. (Grönfors 2007, 161–162.)

Muistiinpanojen tekemistä voidaan pitää eräänlaisena esianalyysinä. Kaikesta havaitusta ei pidetä, eikä voikaan pitää kirjaa. Tarkoituksenmukaisuuden periaate sanelee kirjausta. Sellaiset seikat kirjataan, jotka mahdollisesti liittyvät tutkimustehtävään joko suoraan tai epäsuorasti. Tässä kohtaa tapahtuu joko tietoista tai intuitiivista valikointia, jossa tutkija joko vaistonsa tai järkensä varassa valitsee tutkimuksen kannalta oleellisen aineiston muistiinpanoiksi. (Grönfors 2007, 162–163.)

6.4 Tutkimus käytännössä

Havainnoin Turun NMKY:n isä-lapsi-leiriä Harvan leirisaarella Turun saaristossa 1.–3.7.2009. Havainnointini oli pääosin osallistuvaa, kuitenkin sillä erotuksella, että keittiöhenkilöstön ohella olin ainut henkilö leirillä, jolla ei ollut lapsia mukana. En siis ollut leirillä isän enkä lapsen roolissa. Tämä luonnollisestikin rajoitti osallistumistani. Kuitenkin olin eri ohjelmissa mukana vähintäänkin seuraamassa. Lisäksi käytin melko paljon aikaa isien kanssa keskustellen ja osallistuen käynnissä oleviin keskusteluihin.

Havainnoistani kirjoitin muistiinpanot käsin, aina sopivan tilaisuuden tullen, en koskaan itse tilanteissa. Leiritoimintoihin osallistuminen muistiinpanovälineet kädessä ei tuntunut sopivalta, ja se olisi epäilemättä vaikuttanut myös havaintojen tekoon. Havainnoinnin ensisijainen tarkoitus oli tarkkailla leirin käytännön toimintaa, ei niinkään esimerkiksi leirin osallistujien tai vastuunkantajien vuorovaikutusta. Välitöntä tarvetta muistiinpanojen tekoon ei ollutkaan, vaan minun oli mahdollista luottaa siihen, että muistan olennaiset asiat siihen saakka, että pystyn ne kirjoittamaan muistiin. Käytännössä leirin ohjelmakin oli sellainen, että se mahdollisti melko joustavan muistiinpanojen teon, enkä usko keskeisten asioiden jääneen kirjaamatta muistiin. Varsinaisia leirin aikana käsin kirjoitettuja muistiinpanoja kertyi yhden A4-arkin verran. Auki kirjoitettuna ja muistinvaraisella tiedolla täydennettynä havaintoja kertyi noin viisi sivua.

Alkuperäinen tarkoitukseni oli haastatella vastuunkantaja-isiä jo leirin aikana, mutta huomasin pian, että oli parempi keskittyä havainnointiin ja käydä kevyempiä keskuste-

luita leirillä. Saarella oli niin paljon tekemistä ja isillä vastuu lapsistaan, etten uskonut heillä olevan aikaa tai mahdollisuutta haastatteluihin. Itsekään en ollut kyennyt valmistautumaan haastatteluihin niin, että olisin niitä hyvillä mielin voinut toteuttaa. Haastattelut olisivat myös vieneet aikaa havainnoinnilta niin paljon, että lyhyt aikani saarella ei olisi mahdollistanut riittävän laajaa havainnointia. Päädyinkin keskittymään havainnointiin ja esittämään haastattelukysymyksiksi miettimiäni kysymyksiä leirin jälkeen sähköpostitse. Isille lähetetty kyselylomake on liitteenä 1.

Keräämäni aineiston analyysin aloittaminen oli yllättävänkin hankalaa. Tuntui vaikealta löytää sopivaa lähtökohtaa ja analysoinnin tapaa. Lopulta päädyin poimimaan aineistosta erilleen leirin rakenteita ja toteutusta kuvaavat osiot, joita hyödynnetään tämän työn luvun 7 kolmeen ensimmäiseen alalukuun. Tämä materiaali vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Näiden ohella kertyneestä aineistosta pyrin löytämään vastauksen toiseen tutkimuskysymykseen, ja sitä käsitellään alaluvussa 7.4. Analyysin toteutin pitkälti intuitiivisesti, omaan leirikokemukseeni ja kirjallisuuteen nojautuen. Aineiston muodosta ja laadusta johtuen kovin systemaattiseen analyysiin ei ollut mahdollisuutta, ja tutkimuskysymyksistä johtuen ei juuri tarvettakaan. Tietyt keskeiset perussyöt näyttivät toistuvan vahvasti niin vastuuisien kokemuksissa kuin omissa havainnoissanikin. Näiden syiden ympärille lähdin rakentamaan analyysiani.

7 ISÄ-LAPSI-LEIRIN TOTEUTUS

7.1 Taustaa

Harvan isä-lapsi-leirien historia ulottuu 1980-luvulle, jolloin nykyiset vastuunkantajat itse osallistuivat Turun NMKY:n toimintaan aluksi kerholaisina, sittemmin eritasoisissa vastuutehtävissä. Vaikka näiden nuorten toiminta NMKY:n puitteissa loppuikin nuorten aikuistumisen ja perheen perustamisen myötä, säilyi kuitenkin yhteys tutuksi tulleeseen pääsihteerin, josta oli tullut monelle ”perhepappi”. Omien lasten vanhetessa palautuivat mieleen muistot Harvan saarelta, ja isät halusivat tarjota omille lapsilleen jotain vastaavaa. Turun NMKY:stä tuli luonnollinen taustayhteisö, kontaktien ollessa olemassa ja työntekijät olivat tuttuja. Edellä mainitut nuoret aikuiset kutsuivat muutamien ystäväperheittensä isiä mukaan ja yhdessä aloittivat isä-lapsi-leiritoiminnan. (Koponen, Antti, sähköpostiviesti 21.9.2009.)

Turun NMKY on leirille tärkeä taustayhteisö, jota ilman leirien järjestäminen hyvin todennäköisesti ei onnistu. Keskeisin järjestöltä saatava tuki on leirisaaren hyödyntäminen. Turun NMKY:n omistama Harvan saari on Suomen ensimmäinen, vuodesta 1925 käytössä ollut, kiinteä nuorisoleirikeskus. Tähän kesään saakka saarella on asuttu varsin alkeellisissa oloissa, mutta nyt valmistuneen ruokala- ja huoltorakennuksen myötä saareen on saatu lämmin vesi ja sähköt, joka laajentaa ja parantaa saaren käyttömahdollisuuksia. (Turun NMKY i.a.) Saaren ja siihen liittyvän kaluston (mukaanlukien veneet, jolla kuljetuksia hoidetaan) ohella NMKY tarjoaa leirin käyttöön emännän, eli maksaa hänen palkkansa. Lisäksi NMKY avustaa esimerkiksi leirikirjeiden postituksessa ja muissa käytännön toimenpiteissä. (Koponen, Antti, sähköpostiviesti 21.9.2009.)

Leirit ovat merkittävä osa NMKY:n tarjoamaa kasvualustaa niin isille kuin lapsille. NMKY pyrkii toiminnassaan tavoittamaan kaikki ikäryhmät. Onnistuneiden leirikokemusten nähdään sitouttavan ja johtavan usein pitkään jatkuvaan toimintaan NMKY:n piirissä. NMKY kokee merkittävänä sekä isien ja lasten hyvinvoinnin, että tulevaisuuden vastuunkantajien rekrytoinnin. Tätä lasten ja nuorten kasvua vastuuseen tapahtuu koko ajan. Leirille osallistuvat kerholaiset ovat tulevaisuuden kerhonohjaajia ja leirien johtajia. Isä-lapsi-leirien tavoitteena on, että isillä olisi aikaa lapsilleen, sekä tarjota tervehenkisiä kokemuksia ja luoda lapsille pohja osallistua tulevaisuudessa muuhunkin

NMKY:n toimintaan. Myös keskustelumahdollisuuden tarjoaminen isille koetaan tärkeänä. (Koponen, Antti, sähköpostiviesti 21.9.2009.)

7.2 Leirin toteutus

Havainnoimani leiri ei rakenteeltaan ollut erityisen kiinteä, vaan sinne oli ilmoitauduttu vuorokaudeksi kerrallaan. Kukin perhe saattoi viettää parhaaksi katsomansa ajan leirillä, ja perheitä tuli ja meni leirin jokaisena päivänä. Leirin kiinteyteen tällä luonnollisesti oli oma vaikutuksensa, mutta leirin tarkoitus näyttikin olevan tarjota yhteistä aikaa enemmänkin perheille, kuin koko leirille. Jouduin poistumaan leiriltä sen ollessa noin puolessa välissä, joten en pysty kommentoimaan leirin kiinteyden muuttumista sen edessä. Suuri osa leirin osallistujista oli ollut mukana jo useita kertoja, joten leirin eri vaiheissa mukaan tulleet perheet sopeutuivat ryhmään varsin mutkattomasti. Harvan leirillä yhteisöllisen otteen tuntu oli kuitenkin lähes käsin kosketeltava. Lapset viihtyivät hyvin keskenään, ja tarvittaessa apua näytettiin pyytävän lähes isältä kuin isältä. Myös isät katselivat muidenkin lasten perään kuin omiensa. Päävastuu kuitenkin säilyi lasten omalla isällä. Leirille osallistui noin 15 isää lapsineen, kaikkiaan noin 50 henkilöä.

Ammattilaisten – palkattujen työntekijöiden – voimin toteutetuista leireistä Harvan leiri erosi erityisesti siinä, että myös toimintaa toteuttavilla isillä oli omat lapset mukanaan. Tämä toi vastuuhenkilöt konkreettisesti samalle tasolle osallistujien kanssa. He jakavat samat arkiset murheet kuin muutkin, eivätkä siten asetu osallistujien ”yläpuolelle”, ainakaan sen enempää, kuin on tarpeen. Tätä demokraattisuutta korosti myös se, etteivät vastuulliset isät ole esimerkiksi sosiaali- tai kirkollisen alan ammattilaisia, vaan elävät arjessaan ”tavallisina” isinä, omassa töissään ja perheen parissa. Tämä tilanne asettaa vastuunkantajat myös uudenlaisten haasteiden eteen, kun omalla vastuulla on samaan aikaan koko leirin toimivuus, mutta myös omien lasten hyvinvointi. Tämä aiheuttaa esimerkiksi sen, että organisaatiolta vaaditaan todellista joustokykyä.

Leireillä saattaa hyvinkin helposti tulla vastaan tilanteita, joissa lasten hyvinvointi menee suunnitellun toiminnan edelle, esimerkiksi sairastumisen tai onnettomuuden johdosta. Tällöin muiden vastuunkantajien tulee pystyä joko korvaamaan ”menetetty” vetäjä, tai kehittää tilalle jotain uutta ohjelmaa. Toisissa tilanteissa saattaa olla mahdollista se-

kin, että tarvittava henkilö siirtää lapsensa toisen isän vastuulle, jotta suunniteltu ohjelma voidaan toteuttaa onnistuneesti.

Leirillä ei ollut kovin paljoa yhteistä, ohjattua ja suunniteltua ohjelmaa. Päivän kokoava ohjelma muodostui lipunnostosta ja ruokailuista, jotka aloitettiin ja lopetettiin yhteisesti. Näiden yhteydessä tiedotettiin tarpeellisista asioista ja mahdollisista ohjelmista päivän aikana. Etukäteen ohjelmaa ei juuri ollut valmisteltu, paljolti toteutettiin vanhan rutiinin ja leiripaikan mahdollisuuksien mukaan. Leirejä on toteutettu tässä muodossa noin kymmenen vuoden ajan, joten pohjaa soveltamiseenkin on aika lailla. Leirin päiväohjelman muotoili kukin perhe itselleen sopivaksi haluamallaan tavalla. Ruokailuajat olivat kiinteät, mutta niiden välillä sai itseään toteuttaa vapaasti. Tämä aikataulun vapaus ja kiireettömyys on koettu leirille osallistuneiden keskuudessa leirin hyvistä puolista kenties parhaaksi. Leirien toteutuksessa on kokeiltu erilaisia lähetysmistapoja vuosien mittaan, ja niistä on kerätty palautetta osallistujilta. Yleinen mielipide on ollut, että yhdessä suunniteltava ja luotava ohjelma on ennakkoon mietittyä parempaa. Toki vastuuisilla on mielessä tiettyjä ohjelmaideoita ja ajatuksia, mutta mitään ei lyödä lukkoon ennen leiriä.(Liukkonen, Paavo, sähköpostiviesti 21.9.2009.)

Yhteistäkin ohjelmaa luotiin, tai sitä syntyi, tilanteen ja tarpeen mukaan. Esimerkiksi jalkapallo-ottelu isien ja lasten välille käynnistyi yhden pojan toiveesta, ja se näyttikin olevan todella mieluista ohjelmaa. Harvan saari itsessään tarjoaa monenlaista virikettä, erityisesti kesäiseen vesitoimintaan. Käytettävissä oli esimerkiksi kanootteja, soutuveineitä, uimaranta laitureineen sekä moottoriveneellä vedettävä ”donitsi”, jotka erityisesti helteisen viikon aikana olivat kovassa käytössä. Myös ympäröivää saaristoa hyödynnettiin ja on hyödynnetty eri tavoin. Tämän leirin aikana tehtiin veneretkiä noin puolen tunnin venematkan päähän Turun kaupungin virkistysalueena toimivaan saareen. Saareen tehty retki, ja erityisesti siellä ollut kioski jäätelöineen katkaisi leiriarjen mukavalla tavalla. Monelle lapselle erityinen kokemus oli merimatka ukkosmyrskyn läpi kastumisineen, niin aalloista kuin sateestakin. Airiston vesialueita on hyödynnetty laajemminkin erilaisten retkien muodossa, esimerkiksi historialliseen Seilin saareen tutustuen. Näille retkille ovat perheet voineet osallistua oman halunsa mukaan, ketään ei ole pakotettu lähtemään Harvasta.

7.3 Leirin suunnittelu ja arviointi

Tulevien kesien leirejä suunnitellaan alustavasti syys- ja talvikauden retkien yhteydessä sekä henkilökohtaisissa tapaamisissa vastuuhenkilöiden kanssa. Näissä yhteyksissä käydään myös kuluneen kesän leirejä läpi. Palautetapaamisia laajemman joukon kesken on järjestetty tarvittaessa. Arviointia tehdään myös osallistujaisiltä saadun suullisen palautteen perusteella. Tätä palautetta on saatu leirin aikana ja sen jälkeen eri tilanteissa. NMKY:n päätoimiset työntekijät keskustelevat viikkopalavereissaan leireistä ja saaduista palautteista. Tarkoituksena on, että näiden arviointien perusteella asioista keskustellaan leirien vastuuhenkilöitten kanssa. (Koponen, Antti, sähköpostiviesti 21.9.2009.) Vastuuisten kesken käydään palautekeskustelua ja tehdään suullinen yhteenveto kuuluisista palautteista ja siitä, millainen itse kunkin oma tuntuma leiristä on ollut. Joskus leireistä on koottu myös kirjallista palautetta, joka pääsääntöisesti on vahvistanut vastuuisien vetämän linjan myös osallistujia miellyttäväksi. (Liukkonen Paavo, sähköpostiviesti 21.9.2009.)

Talven aikana käydään keskusteluja erikseen leiriemännän ja vastuuisien kanssa. Tällöin päätetään ensinnäkin siitä, järjestetäänkö tulevana kesänä leirejä ja leiri(e)n ajankohdasta. Järjestettävät leirit otetaan huomioon kesäkauden kokonaistilankäyttöä suunniteltaessa. Talvella sovitaan viestinnästä ja valmistellaan sitä: käytettäviä medioita ovat muun muassa internet, jäsenlehti, kirjeet ja suullinen info. Myös käytettävänä olevista resursseista sovitaan, kuten veneen käytöstä sekä leirille mahdollisesti osallistuvista NMKY:n työntekijöistä. (Koponen, Antti, sähköpostiviesti 21.9.2009.) Ennakkosuunnitteluun liittyen suurimman vastuun kantaa emäntä, joka suunnittelee ja valmistaa leirin ruuat. Ohjelman puolesta leirin kaava on vuosien saatossa vakiintunut. (Liukkonen, Paavo, sähköpostiviesti 21.9.2009.) Leiripäivän rakennetta kuvataan liitteessä 2.

7.4 Harvan leirin menestyksen tekijät

Tämän alaluvun tarkoituksena on eritellä keskeisiä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet Turun NMKY:n isä-lapsi-leirien onnistumiseen ja hyvään menestykseen. Nämä tekijät eivät välttämättä toimi muissa ympäristöissä, mutta jotain onnistumisen kannalta mahdollisesti keskeisiä tekijöitä niistä oletettavasti löytyy.

Niin toimintaa toteuttavien isien, kuin osallistujienkin, mielestä näyttää keskeisin menestyksen tekijä olevan **ohjelman avoimuus**. Tämä piirre leirissä on sellainen, mistä useimmiten varoitetaan leirien suunnittelun yhteydessä, mutta Harvan leireillä se näyttää toimivan. Leirin suunnittelun ja toteutuksen välineenä se on kuitenkin vaarallinen. Erityisesti leiriperinteen luomisen vaiheessa saattaa avoimen ohjelman varaan rakentuva leiri tuntua ainakin joidenkin osallistujien mielestä tylsältä. Avoin ohjelma vaatii myös leiripaikalta melko paljon, virikkeitä monenlaiseen tekemiseen olisi hyvä olla, tukemaan isien ja lasten toimintaa. Kuitenkin, onnistuessaan, avoin ohjelma voi olla juuri isien ja lasten yhdessä oloa tukemisen kannalta paras mahdollinen leirimuoto. Tätä tukee erään vastuuisän kuvaama, aikaisempien vuosien leireiltä saatu palaute:

Meillä oli kyselykaavakkeita aikaisempina vuonna, liittyen Nmky:n Isä-Lapsi hankkeeseen. Sieltä saatuna satona jäi mieleeni kaksi kirjoitusta: Leiri on hyvä paikka jakaa lapsille aikaa ja tehdä yhdessä lapsille tärkeitä juttuja. Toisena: Tämä on hyvä leiri, kun ei ole koskaan kiire minnekään.

Tämän vuoden leirillä avoin ohjelma oli varsin hyvin paikallaan. Sää olivat aurinkoisia, ja lapset viihtyivät suuren osan käytettävissä olevasta ajasta uimassa, melomassa tai muuten veden äärellä. Helteinen keli houkutti isiäkin uimaan.

Avoimen ohjelman varaan rakentuva leiri saattaa hyvinkin olla keskeinen vastaus nykyajan tarpeisiin. Tapani Ketola näkee yhtenä leirityön haasteena postmodernin ajan ihmisen, jonka saattaa olla vaikeaa sitoutua tietyn mittaisen leirin keston ajaksi hänen puolestaan suunniteltuun leiriohjelmaan (Ketola 2002, 286). Ketola puhuu pelkästään nuorista, mutta yhä enenevässä määrin samankaltainen hektisyys alkaa näkyä yhtäältä lasten ja toisaalta aikuisten elämässä. Leirimalli, jossa jokainen voi valita kuinka pitkään on ja mitä ajallaan tekee, tarjoaa perheille mahdollisuuden pitää ohjaket omilla käsissään. On kuitenkin syytä miettiä, miten osallistujien vaihtuminen ja siten leiriryhmän kokoonpanon muuttuminen vaikuttaa leirin ilmapiiriin. Erityisenä kysymyksenä tämä nou-

see esille niiden perheiden kohdalla, jotka tulevat leirille vasta sen alettua. Leirillä alusta saakka mukana olleet ovat ehtineet ryhmäytyä, ja myöhemmin tulevilla kestää aikansa päästä tunnelmaan mukaan, jos se yleensä olisi mahdollista.

Vastuunkantajien oma innostus ja motivaatio, samoin kuin **vahva kokemus leiritöinnasta** ovat ehkä olennaisimmat takeet leirien jatkuvuudelle ja sujuvalle järjestämiselle. Osallistuvien isienkin mielialaan epäilemättä vaikuttaa, jos toiminnasta vastavien olemuksesta on havaittavissa, ettei toiminta ole mielekästä. Innostus ja motivaatio vaikuttavat omalta osaltaan organisaation jatkuvuuteen. Kahta leiriä tehdään hyvin harvoin täysin samalla työryhmällä, jolloin jokaisen leirin alkaessa ollaan tavallaan uuden tilanteen edessä. Leirit ovat lyhyitä, joten organisaation hiomiseen ei juuri ole aikaa. Tässä tilanteessa on etua siitä, että edes olennaisilta osiltaan organisaatiossa on jatkuvuutta vuodesta ja leiristä toiseen. Vakiintuessaan on kuitenkin tapana kangistua ja alkaa kantaa mukanaan menneiden vuosien painolastia (”Näin on aina ennenkin tehty” - asenne). (Ketola 2002, 91.) Tämän piirteen tiedostaminen auttaa viemään toimintaa eteenpäin ja kehittää organisaatiota parhaaseen mahdolliseen suuntaan. Kehittämistöön ja uusien ideoiden kokeilua Harvan leireillä on ollut havaittavissa. Siitä yhtenä esimerkkinä toimii tämä opinnäytetyö, jonka vastuuisät toivoivat tuovan uusia näkökulmia työhön.

Vastuuisillekin leirit ovat ennenkaikkea mahdollisuuksia viettää aikaa yhdessä lasten kanssa, kuten erään isän kommentista näkyy:

Leirit ovat loistava hetki keskittää aika lapsille. Kotona kun on aina jotain tekemistä, niin pelkkä yhdessä tekeminen lasten juttuja ei tahdo onnistua. Läsnäolo toteutuu, mutta muuten ei.

Tässä on huomattavissa, että leirille tullaan ennen kaikkea viettämään aikaa, ei niinkään tekemään töitä, joka osaltaan kertoo leirien mielekkyydestä. Tämä mielekkyys takaa myös sen, että isät ovat halukkaita ja valmiita jatkamaan toimintaa niin kauan, kuin heillä itsellään on sopivan ikäisiä lapsia. Nuorimpienkin lasten kasvettua ”ulos” leiri-ästä, alkavat vanhimmat leireille osallistuneet lapset mahdollisesti tuoda omia lapsiaan leirille, joten ympyrä alkaa alusta. Sitoutumisesta kertoo myös se, että osa isistä oli ottanut palkatonta vapaata leirille päästäkseen.

Vahvaa kokemusta leirien järjestämisestä tarvitaan, jotta pärjätään toisen vahvuuden – avoimen ohjelman – aiheuttaman epävarmuuden sietämiseen. Leiritöimintaan liittyy

aina tiettyjä lainalaisuuksia, joita ei opi kuin käytännössä. Kokemus tuo varmuutta ratkaisuihin, joiden avulla saatetaan parhaassa tapauksessa pelastaa koko leirin ilmapiiri, tai jopa enemmänkin. Niin kutsutulla ”leirisilmällä” voidaan yhtäältä nähdä ratkaisuja hankaliin tilanteisiin, toisaalta tukea ja viedä eteenpäin sellaisia tilanteita, jotka ovat leirin kannalta positiivisia. Valitettavasti tätä kokemusta ei saa kuin yrityksen ja erehdyksen menetelmällä. Konkreettinen tapa, jolla ”leirisilmän” merkitys tuli esiin, liittyi toiseen saareen tehtyyn retkeen, jonka aikana huomattiin ukkosen olevan nousemassa melko nopeasti. Harvaan jääneet isät ehtivät reagoida sateen uhkaan ja saivat ulos jääneet tavarat, kuten makuupussit, sisätiloihin ensimmäisten vesitippojen pudotessa maahan. Tilanteeseen herääminen vasta sateen alettua olisi merkinnyt monen perheen tavaroiden täydellistä kastumista.

Vuodesta toiseen isä-lapsi-leirejä kantaa **yhteisön voima**. Lapset ja aikuiset solmivat uusia ihmissuhteita, jotka saavat heidät haluamaan leirille seuraavanakin vuonna. Yhteisö toimii leirillä kahdella tasolla. Ensimmäisen yhteisön muodostavat vastuunkantajat, joiden keskinäinen suhde saattaa olla hyvinkin pitkäikäinen. Tämän suhteen myötä myös heidän lapsensa ovat tutustuneet keskenään. Näin yhteyksiä saatetaan pitää myös leirien ulkopuolella. Leirillä muodostuneita ystävyysuhteita pidetään yllä lähinnä leireillä, ja mahdollisesti muussa isä-lapsi-toiminnassa. Tämä tekee leireistä odotettuja tapahtumia, joiden merkeissä pääsee tapaamaan vanhoja tuttuja ja tutustumaan uusiinkin ihmisiin.

Olemme [toisen vastuuisän] kanssa olleet NMKY:n toiminnassa kauan mukana. Ajattelimme että olisi kiva kerätä kasaan kavereita, joiden kanssa oltiin junnuina touhuttu Namikalla.

Mielenkiintoinen nyanssi on kuitenkin lapsien välille muotoutunut ystävyys. Odotetaan kavereita jo paljon ennen seuraavan leirin alkua.

Yhteisöllisyyden tunne rakentuu monella tasolla. Harvan leirillä keittiö ja leiriemäntä olivat eräs keskeinen yhteisön rakentaja, kuten leireillä usein onkin. Vaikka keittiön ja siihen liittyvien tehtävien hoitaminen vaatiikin paljon aikaa, ehti emäntä silti jutella kaikkien perheiden kanssa, ollen osa ryhmää. Hän näytti myös pitävän erityisen tärkeänä kaikkien lasten, ja isienkin, nimien muistamista. Omalla nimellä kutsuminen lisäsi yhteisöön kuulumisen tunnetta huomattavasti, niin lasten kuin aikuisten kohdalla. Itsensäkin se tuntui erityisen hyvältä.

8 LEIRIMALLIN ARVIOINTIA JA KEHITTÄMISEN MAHDOLLISUUKSIA

Kokonaisuudessaan Harvan leiristä jäi erittäin positiivinen kuva. Vapaaehtoiset olivat toimintaan ja omaan roolinsa sitoutuneita. Organisaatio, jolla leiriä toteutettiin, oli juuri niin joustava ja toimiva, kuin tämänkaltaisen leirin toteuttaminen vaatiikin.

Leirielämä, erityisesti telttaleirillä, on perinteisesti ollut perheissä isille kuuluvaa erityisosaamista. Lasten tutustuttaminen luontoon ja siellä liikkumiseen on ollut eräänlainen kunniakysymys. Isä-lapsi-leirin vieminen telttamajoitukseen palvelee tätä tarkoitusta erityisen hyvin. Telttailu saattaa tarjota kaupungistuneelle isällekin mahdollisuuden verestää lapsuuden muistoja ja siellä opittuja taitoja, tai oppia aivan uusia taitoja. Jo pelkkä yöpyminen teltassa saattaa olla melkoinen elämys niin isille kuin lapsillekin. Telttaleiri toimintamuotona vaatii leirikeskuksessa toteutettavaa leiriä vähemmän varsinaista suunniteltua ohjelmaa, teltassa asuminen oheistoimintoineen on ohjelma sinänsä. Leirikeskuksen sisämajoituksessa järjestettävä leiri saattaa vaatia enemmän yhteistä ajanviettoa tukevaa ohjelmaa.

Vapaan ja avoimen ohjelman leirillä itseäni mietityttivät sellaiset isät, jotka eivät välttämättä koe olevansa kovin vahvoilla spontaanin tekemisen luomisessa lapsilleen, tai joiden oma jaksaminen ei riitä. On toki mahdollista, etteivät tämänkaltaiset isät edes lähde ylipäänsä leirille, mutta nähdäkseni tällainenkin mahdollisuus on syytä ottaa huomioon. Lapset useimmiten kyllä löytävät tekemistä ja kavereita, mutta kenen vastuulle jää heikosti läsnä olevan isän lasten valvominen?

Kaiken kaikkiaan olisi mielenkiintoinen ajatus kokeilla, miten tämänkaltaiseen leirimalliin voisi yhdistää ennakkoon suunnitellun ja valmistellun ohjelman. Vastuuisät ja ne osallistujat, jotka olivat leiristä palautetta antaneet, tuntuivat yhdistävän suunniteltuun ohjelmaan automaattisesti kiireen ja tietyn pakollisuuden. Näinhän asian ei välttämättä tarvitse olla, vaan ohjelmaa voidaan toteuttaa kiireettömästi ja vapaaehtoisuuteen pohjaten. Eräs mahdollinen malli saattaisi olla sellainen, että aamupäivällä on perheillä vapaat kädet, ja iltapäivällä mahdollisuus osallistua suunniteltuun, kenties koko ryhmän yhteiseenkin ohjelmaan. Mahdollisia ohjelmakokonaisuuksia voisivat olla erilaiset retket, tai vaikkapa leiriolympialaiset.

Harvan leirin tarkoituksena ei ole toimia vertaistukena isille, vaan tavoitteet lähtevät lapsista. Tästä riippumatta leiriolosuhteissa syntyy helposti keskustelua niin lasten tilanteesta, työ- tai työttömyystilanteesta kuin isyyteen ja vanhemmuuteenkin liittyvistä asioista. Havainnoimallani leirillä erityisen hyväksi keskustelun paikaksi muodostui laiturin yhteydessä ollut terassi, jossa isät istuivat valvomassa lastensa uintia. Usein keskustelu kulkeutui ulkokehältä sisällepäin. Lasten harrastuksia tai yleismaailmallista tilannetta koskevista aiheista siirryttiin hiljalleen syvempiin kysymyksiin. Kuten edellä, luvussa 2.4, todetaan on toisten isien toiminnan havainnointi eräs tärkeä tapa, jolla miehet isyyttään rakentavat. Tähän tarjoutuu lapsilähtöisessä toiminnassa erityisen hyvä mahdollisuus, perheiden toiminnan ollessa itseohjautuvaa voi kokea uusia elämyksiä siitä, millaisia asioita toiset isät lastensa kanssa tekevät, tai miten he tietyissä tilanteissa toimivat.

Toinen kokeilunarvoinen ajatus saattaisi olla leirin kokoonpanon vakiinnuttaminen koko leirin ajaksi. Nykyisen, ”vuorokausi kerrallaan” -mallin sijasta voisi olla paikallaan kokeilla ratkaisua, jossa kaikki osallistujat sekä tulevat leirille, että poistuvat sieltä, samaan aikaan. Tällä olisi varmasti merkitystä leiriyhteisön rakentumiselle, ja saattaisi jopa lisätä perheiden kiinnostusta osallistua jatkossakin. Toinen mahdollisuus on, että se karsisi osallistujia, koska kaikkien isien ei varmaankaan ole mahdollista osallistua viiden päivän leirille esimerkiksi työesteiden vuoksi. Tähän ratkaisuna saattaisi olla leirin lyhentäminen viikonlopun mittaiseksi.

Suuri kysymys leirien järjestämisessä on leirikulttuurin luominen. Ensimmäiselle leirille saattaa halukkaita osallistujia ja vetäjiä löytyä vielä suhteellisen helpostikin, mutta entä uutuudenviehätyksen jälkeen? Vapaaehtoisvoimin toteutettu leiri vaatii suhteellisen laajan vapaaehtoisten rungon, jonka turvin leirejä voidaan toteuttaa. On myös syytä varautua siihen, että kaikille vapaaehtoisille sopivaa leiriajankohtaa ei löydy, jolloin joudutaan tulemaan toimeen vain osalla vahvuudesta. Leirin vakiintumisen jälkeenkin on syytä kiinnittää huomiota jatkuvuuteen. Harvan leirillä lasten välille syntyneet ystävyyssuhteet ovat olleet merkittävä tekijä sille, että perheet ovat tulleet uudelleenkin leirille. (Liukkonen, Paavo, sähköpostiviesti 21.9.2009). Vastuuhenkilöiltä leirikulttuurin synnyttäminen vaatii toiminnan sitoutumista useamman vuoden leireille osallistumiseen. Jos toimintaa ohjaavien isien puolelta ei jatkuvuutta leirille osallistumisessa ole, on sitä melko turha odottaa osallistujiltakaan. Tämä on niitä tekijöitä, joissa Turussa on onnistuttu erityisen hyvin.

Leirin turvallisuuteen on alettu viime vuosien aikana kiinnittää entistä enemmän huomiota, tarkentuneiden ohjeiden johdosta. Turvallisuusasioiden tarkastelu ja suunnittelu ovatkin nykyään arkipäivää leiritoiminnassa. Ohjeistuksia leiritoiminnan turvallisuudesta ovat antaneet esimerkiksi Suomen Partiolaiset (2009) ja Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus (2006). Vaikka esimerkiksi kirkon yleisohjeistukset eivät koske järjestöjen puitteissa tapahtuvaa toimintaa, on niiden taustalla lakiin kirjattu vaatimus ohjelmapalveluiden turvallisuudesta. Tarkempia tietoja leirien turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä on kirjattu Kuluttajaviraston (2003) julkaisuun ”Ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi”. Leiriturvallisuuden ohjeistuksen laatiminen on toimintaa järjestävän tahon, esimerkiksi kunnan, seurakunnan tai järjestön vastuulla. Yksittäistä leiriä varten on hyvä tutustua yleisiin ohjeistuksiin ja laatia niiden pohjalta turvallisuuden kannalta olennaiset tiedot sisältävä turvallisuusohje. Ohjeiden sisällöstä löytyy tarkempia tietoja ja ohjeita yllämainituista julkaisuista.

9 TUTKIMUSMATKALLA ISYYTEEN

Opinnäytetyö liikkui tutkimuksen ja hankkeen rajapinnalla, ja työn tarkkaa muotoa oli-kin välillä vaikea hahmottaa. Päädyin kuitenkin selkeästi tutkimukselliseen otteeseen, säilyttäen kuitenkin hankeluontoisen työn käytännönläheisyyden.

Vapaaehtoistoimintaan pohjautuvaan toimintaan tutustumisen olisi ehkä syytä olla pakollinen osa sosionomiopintoja, erityisesti kirkollisessa tutkinnossa. Itsellenikin oli enakkoluuloja ”amatööri-isistä”, mutta hetken leiritoimintaa katseltuani huomasin ne melko lailla vääriksi. Itselläni on kokemusta vapaaehtoisvoimin järjestetyistä leireistä, samoin kuin partiotoiminnasta, joten tavallaan osasin odottaa toiminnan sujuvan. Leirillä vastuuta kantaneet isät toimivat kukin omalla persoonallaan, yrittämättä olla mitään muuta. Itseeni tekivät erityisen suuren vaikutuksen aterioiden edellä ja niiden jälkeen laulettu ruokalaulut, jotka eivät musikaalisesti välttämättä olleet huippusuorituksia, mutta korostivat yhteisön vaikutusta. Tämä osoittaa ainakin minulle yhteisön voimaa.

Teoriataustaa kootessani yllätyin siitä, kuinka vähän leiritoiminnasta on kirjoitettu. Dia-konia-ammattikorkeakoulusta valmistuu vuosittain useita, kenties jopa kymmeniä töitä, jotka liittyvät leiritoimintaan tavalla tai toisella. Silti vain harvassa työssä tarkastellaan leiritoimintaa teorian tasolla, vaan jollain tavalla lukijan oletetaan jakavan saman peruskäsityksen leireistä toimintatapana. Leiriin liittyvää käsitteistöä ja tapoja oletetaan melko pitkälti yhteiseksi, vaikka leirien toteutusmallit ja leiritavat ovat yhtä moninaisia kuin leiritkin. Halusinkin tätä työtä tehdessäni pureutua leirityöhön myös teorian tasolla. Harmikseni teoriakirjallisuutta ei kovin paljoa löytynyt, vaan teoriaosuus tukeutuu pääosin yhteen teokseen. Nuorisotyössä, ja erityisesti seurakunnissa, leiri on tärkeä työväline. Olisikin hyvä pysähtyä miettimään, miksi ja miltä pohjalta tietty toiminto toteutetaan nimenomaan leirimuotoisena.

Omalla kohdallani opinnäytetyöprosessia väritti esikoisen odotus ja syntymä, ja erityisesti prosessin loppuvaiheessa oman isyyden konkretisoituminen. Erityisesti taustaineiston isyyteen liittyvän osion kokoaminen yhdistyi oman isyyden reflektointiin. Tämä toimi kahdella tasolla, yhtäältä oli helppo samastua kirjallisuudessa esiin tulleisiin kysymyksiin, toisaalta opinnäytetyön tekeminen tavallaan valmisti tulevaan isyyteen. Missään nimessä en näkisi elämäntilanteen muutoksen vaikuttaneen työn tekemiseen tai valmistumiseen negatiivisesti.

Vastuuisille tehtyyn kyselyyn saamani vastaukset eivät ole erityisen monisanaisia, mutta antavat kuitenkin kuvaa siitä, minkälaisia ajatuksia ja motiiveita heillä on leirien suhteen. Kirjallisten vastausten pyytäminen saattoi olla eräs vastauksia supistanut tekijä, mutta koin sähköpostise lähestymisen käytännöllisempänä kuin esimerkiksi puhelinhaastattelun. Toinen vaihtoehto olisi ollut koota vastuuisät yhteen, ja toteuttaa ryhmähaastattelu, mutta sellaisen sovittaminen omaan aikatauluuni ei syksyn aikana onnistunut.

Kaiken kaikkiaan pidän tutkimusta onnistuneena. Leirien menestykseen vaikuttaneet tekijät – ohjelman avoimuutta lukuun ottamatta – ovat selkeitä ja yleistettävissä kaiken tyyppisiin leireihin, ja vapaaehtoistoimintaan yleensäkin. On toki paikallaan miettiä, kuinka varman tuloksen yhden leirin havainnoinnilla saa, mutta useamman leirin havainnointi ei käytännön syistä ole mahdollista, koska tämän tyyppisiä leirejä järjestetään vain kerran vuodessa, eikä mahdollisuutta kahden vuoden mittaiseen prosessiin ollut. Pidempään mukana olleiden isien kommentit kuitenkin tukevat omia havaintojani, joten voitaneen olettaa, että havainnot ovat melko lailla luotettavia.

Tämän työn jatkoksi olisi luontevaa ja mielenkiintoista seurata Turun NMKY:n esimerkin pohjalta toteutettavan leirin perustamista ja käynnistymistä. Varsinaisesti leiritoiminnan perustamista on vapaaehtoisuuteen perustuvan mallin johdosta vaikea toteuttaa opinnäytetyönä. Mahdollista olisi kuitenkin ottaa tutkimuksen kohteeksi perustettava leiri ja seurata, toimivatko esimerkiksi tässä työssä havaitut menestyksen tekijät myös kyseisellä leirillä. Toinen mielenkiinnon kohde voisi kohdistua Turun leiriin siinä mielessä, että kokeillaan esimerkiksi leiriohjelmaan ja leirille ilmoittautumisen tapaan liittyen erilaisia vaihtoehtoja. Näin olisi mahdollista tarkastella erilaisten ominaisuuksien vaikutusta esimerkiksi leirille osallistujien palautteeseen ja vastuunkantajien kokemukseen leiritoiminnan mielekkyydestä. Yhden leirin pohjalta on kuitenkin vaikea tehdä kovinkaan pitkälle meneviä johtopäätöksiä, joten tällaisten muutosten tekeminen vaatisi enemmän aikaa, kuin keskimääräiseen opinnäytetyöprosessiin on käytettävissä.

LÄHTEET

- Cherlin, Andrew J. 1998. On the Flexibility of Fatherhood. Teoksessa Alan Booth ja Ann C. Crouter (toim.). *Men in Families. When do they get involved? What difference does it make?* Mahwah: Lawrence Erlbaum, 41–47.
- Daly, Kerry J. 1995. Reshaping fatherhood: Finding the models. Teoksessa William Marsiglio (toim.) *Fatherhood. Contemporary theory, research and social policy.* Thousand Oaks: Sage, 21–41.
- Eskola, Jari & Saarela-Kinnunen, Maria 2007. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa Juhani Aaaltola ja Raine Valli (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle.* 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 184–195.
- Halme, Nina 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.
- Furman, Erna 1998. *Auta lasta kasvamaan.* Helsinki: Yliopistopaino.
- Grönfors, Matti 2007. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Juhani Aaaltola ja Raine Valli (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle.* 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 151–167.
- Harju, Aaro, 2007. *Aarre loistamaan.* Teoksessa Aaro Harju (toim.) *Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre.* Vantaa: Sivistysliitto kansalaisfoorumi Skaf ry.
- Harju, Ulla-Maija; Niemelä, Pauli; Ripatti, Jaakko, Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta 2001. *Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä.* Helsinki: Edita.

- Hautamäki, Airi 2003. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiinnityssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland (toim.). Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.
- Huttunen, Jouko 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 169–194.
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet haasteet. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Inkinen, Ari 2008. Isä-lapsi-hanke. Päämäärä ja tavoitteet Viitattu 26.3.2009. <http://www.isa-lapsi.fi/>.
- Inkinen, Ari 2009. Isä-lapsi-hanke. Viitattu 26.3.2009. <http://www.isa-lapsi.fi/>
- Isätoimikunta 1999. Isätoimikunnan mietintö. Komiteanmietintö 1999:1. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Jalkanen, Anna 2007. "Mukavia hetkiä äijäseurassa lasten ehdoilla". Osallistuminen isä-lapsi-toimintaan ja sen merkitys isille ja perheille. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -työ.
- Juntumaa, Rauno 1994. Isä – outo ilmiö yhä. *Psykologia* 29 (1), 46–47.
- Kekäle, Jari 2007. Postmoderni isyys ja uskonnollisuus – tarinallinen näkökulma. Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja 19. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Ketola, Tapani 2002. Leirituuli. Käsikirja leiritoiminnan järjestäjille ja ohjaajille. Helsinki: Lasten keskus.
- Kinanen, Juha 1994. Leirille. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: Lasten keskus.
- Kirkkohallitus 2006. Seurakunnan leiri- ja retkitoiminnan turvallisuusohjeet 2006. Suomen ev.-lut. Kirkon keskushallinto. Sarja C 2006:5 Helsinki: Kirkkohallitus. <http://www.evl.fi/kkh/to/kkn/turvallisuusohjeet06.pdf>

- Kirkkomäki, Pia 2007. Suomalainen mies ei haluaisi istua ringissä. Viitattu 19.3.2009. http://www.kvtl.fi/sivu/vertaistuki_miehen_ajatuksia
- Koponen, Antti 2009. Pääsihteerin palsta. Namikaattori. Turun NMKY:n jäsenlehti 1/2009.
- Koponen, Antti 2009. Pääsihteeri, Turun NMKY. Turku. Sähköpostiviesti 21.9. Vastaanottaja Sami Laaksonen. Tuloste tekijän hallussa.
- Koskenvesa, Esko 2001. Pelaajakokemuksia valmentajille – teologian opiskelijat ja vapaaehtoistoiminta. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 121–137.
- Kuluttajavirasto 2003. Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Kuluttajaviraston julkaisusarja 9/2003. Helsinki: Kuluttajavirasto.
- Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta - kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena.
- Liukkonen, Paavo 2009. Leiristä vastaava, Turun NMKY. Turku. Sähköpostiviesti 21.9. Vastaanottaja Sami Laaksonen. Tuloste tekijän hallussa.
- Merilahti, Juhani 1993. Kestävän aatteen vuosisata. Turun NMKY 1983-1993. Turku: Turun Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys.
- Nieminen, Juha 1995. Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Helsinki: Lasten Keskus.
- Paajanen, Pirjo 2005. Eri teitä vanhemmuuteen -kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä lapsen saaneiden näkemyksiä perheellistymisestä ja vanhemmuudesta. Perhebarometri 2005. Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E 21/2005. Helsinki: Väestöliitto.
- Paajanen, Pirjo 2006. Päivisin leiväntuoja, arkisin hoiva-isä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri 2006. Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E24/2006. Helsinki: Väestöliitto.

- Perheet 2008. Perheet perhetyypeittäin 31.12.2007. SVT, Väestö. Viitattu 18.10.2009
Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi/>, Suomen tilastollinen vuosikirja -
aineisto.
- Ruokokoski, Antero 2007. ”Ei musta oo isänä siihe mihi naiset on”. Nuorten
monilapsisten vanhoillislestadiolaisten isien ajatuksia isyydestä ja
äitiydestä. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian
laitos. Pro gradu -työ.
- Russell, Lynne & Scott, Duncan 2005. Researching voluntary and community action.
The Potential of qualitative case studies. York: Joseph Rowntree
Foundation.
- Sinkkonen, Jari 1998. Yhdessä Isän kanssa. Porvoo: WSOY
- Sosiaalikehitys Oy 2008. Mitä kuuluu isä? Mannerheimin lastensuojeluliiton isäkyselyn
tulokset. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys.
- Suomen partiolaiset 2009. Turvallisuusohjeet. 1. Uudistettu painos. Helsinki: Suomen
partiolaiset – Finlands scouter ry. Saatavilla osoitteesta
http://www.partio.fi/Suomeksi/Aikuiset/Viestinta/Julkaisut_ja_materiaalit/Toiminnan_materiaalit.iw3.
- Tilastokeskus 2007. Suomalainen lapsi 2007. Helsinki: Tilastokeskus.
- Syrjälä, Leena 1994. Toimintatutkimus ja opettajan ammatillinen kasvu. Teoksessa
Leena Syrjälä, Sirkka Ahonen, Eija Syrjäläinen ja Seppo Saari (toim.)
Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Turun NMKY 2009. Toimintakertomus vuodelta 2008. Viitattu 13.10.2009.
<http://www.tunmky.fi/www/att.php?id=81>.
- Turun NMKY i.a. Harvan saaren leirikeskus. Viitattu 24.9.2009.
<http://www.tunmky.fi/nuorisotoiminta/www/page.php?cat=24>.
- Turun NMKY i.a. Aate. Viitattu 13.10.2009.
<http://www.tunmky.fi/www/page.php?cat=13>.

Vuori, Jaana 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Ilana Aalto ja Jani Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 29–65.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys.

LIITE 1: Kysely Turun NMKY:n isä-lapsi-leirin järjestämiseen osallistuneille isille

Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa Järvenpäässä, ja tavoitteenani on valmistua tämän syksyn aikana sosionomiksi, saaden samalla kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuuden. Opinnäytetyönäni teen Helsingin NMKY:n Isä-lapsi-toiminnan kehittämishankkeelle työtä, jonka tavoitteena on tukea vapaaehtoistoimintaan perustuvien isä-lapsi-leirien järjestämistä. Tähän liittyen olin heinäkuussa Harvan leirillä tekemässä havaintoja, ja siihen liittyen toivoisin Sinun vastaavan alla oleviin kysymyksiin. Vastaukset käsitellään nimettöminä, eikä lopullisesta työstä voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Voit vastata joko suoraan tähän tai erilliseen paperiin (tiedostoon).

Vastauksesi voit palauttaa minulle joko sähköpostitse (sami.laaksonen@student.diak.fi) tai postitse (Sami Laaksonen, Mannilantie 61A3, 04400 JÄRVENPÄÄ). Toivon, että vastaisit mahdollisimman pian, kuitenkin lokakuun puoleenväliin mennessä. Jos Sinulla on jotain kysyttävää, voit tiedustella myös puhelimitse (p. 0500 650 259).

Kuinka pitkään olet ollut mukana toteuttamassa isä-lapsi-leirejä?

Miten ja miksi lähdit mukaan toteuttamaan leirejä?

Mikä leirien merkitys on Sinulle ja lapsillesi?

Mikä vaikutus on sillä, että Turun NMKY on mukana leirien järjestämisessä?

Kiitos vaivannäöstäsi etukäteen!

LIITE 2: Harvan leiripäivän runko

8.00	Herätys
8.15	Lipunnosto
8.30	Aamiainen
	Omaehtoista toimintaa
	Uudet perheet saapuvat yleensä n. 10.30.
	Samalla kyydillä on mahdollista poistua leiriltä
11.30	Lounas
	Omaehtoista toimintaa
	Päiväkahvi/mehu toiminnan ohella
17.30	Päivällinen
19.00	Saunat
21.00	Iltapala
22.00	Hiljaisuus

Ajat ovat viitteellisiä